

Handreiking Wegingsinstrumentarium ASR

Daphne de Jonge | Mascha Beijer-Holtman | Maaïke Kempes

Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie

Oktober 2025

Colofon

Deze reeks omvat rapporten van onderzoeken die door het Bureau Wetenschap en Opleidingen van het NIFP zijn verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van het NIFP weergeeft.

Opdrachtgever

Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen
Directie Jeugd, Familie en Aanpak Criminaliteitsfenomenen
Afdeling Jeugdcriminaliteit

Contactpersoon

Maaïke Kempes: m.kempes@dji.minjus.nl

Inhoud

1. Inleiding.....	5
1.1 Leeswijzer	6
2. Theoretisch kader	7
2.1 Achterlopende ontwikkeling en artikel 77C strafrecht.....	7
2.2 Adolescentie en jongvolwassenheid	8
2.2.1 Definities.....	8
2.2.2 ‘Onvoltooide ontwikkeling’ of ‘achterlopende ontwikkeling’	8
2.2.3 Verschillen tussen individuen.....	10
3. Vier wegingslijsten	12
3.1 QuickScan en QuickScan 2.0	13
3.1.1 Items QuickScan en QuickScan 2.0.....	14
3.2 Screeningslijst.....	23
3.2.1 Items Screeningslijst: Ontwikkelingsdimensies	24
3.2.2 Items Screeningslijst: Kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische setting.....	44
3.3 Verdiepend onderzoek.....	51
3.3.1 Items Verdiepend onderzoek: Ontwikkelingsdimensies	52
3.3.2 Items Verdiepend onderzoek: Kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische setting.....	72
4. Het gebruik van het Wegingsinstrumentarium ASR.....	79
4.1 Informatie verzamelen en scoren items.....	80
4.2 Weging items en eindoordeel	83
4.2.1 QuickScan	84
4.2.2 QuickScan 2.0.....	85
4.2.3 Screeningslijst en Verdiepend onderzoek.....	86
5. Referenties.....	88
B1: Scoringsformulier QuickScan	93
B2: Scoringsformulier QuickScan 2.0 <i>3RO of NIFP bij de advisering ten behoeve van de voorgeleiding of raadkamer</i>	97
B3: Scoringsformulier QuickScan 2.0 <i>Rechter-commissaris</i>	99

B4: Scoringsformulier QuickScan 2.0 <i>Rechter terechtzitting</i>	101
B5: Scoringsformulier Screeningslijst 3RO of NIFP <i>bij de advisering ten behoeve van de voorgeleiding of raadkamer</i>	103
B6: Scoringsformulier Screeningslijst 3RO <i>bij de terechtzitting</i>	107
B7: Scoringsformulier <i>Verdiepend onderzoek NIFP bij het opstellen van een PJ-rapportage</i>	111

1. Inleiding

Voor u ligt de handreiking Wegingsinstrumentarium ASR. Het Wegingsinstrumentarium ASR is bedoeld voor verschillende professionals die een advies moeten geven of een besluit moeten maken over de toepassing van het adolescentenstrafrecht bij jongvolwassenen tussen de 18 en 23 jaar. Het wegingsinstrument kan gebruikt worden door verschillende ketenpartners: het Openbaar Ministerie (OM), de drie reclasseringsorganisaties (zRO), het Nederlands Instituut Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) en de rechterlijke macht (ZM). Het instrument biedt een gestructureerd denkkader waardoor uitvoerende professionals die betrokken zijn bij de advisering of besluitvorming over de toepassing van het ASR op systematische wijze aandacht kunnen besteden aan het biopsychosociale ontwikkelingsniveau van de jongvolwassene en de beïnvloeding hiervan. Het ondersteund bij beantwoording van de vraag of een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht of vanuit het volwassenstrafrecht beter aansluit bij de jongvolwassene om recidive te voorkomen.

Het instrumentarium bestaat uit vier wegingslijsten. De lijsten sluiten aan bij de beschikbare hoeveelheid informatie tijdens de verschillende fasen van het strafproces en de achtergrondkennis van de verschillende beoordelaars uit de verschillende beroepsgroepen (zie tabel 1).

Tabel 1

Toepassing Wegingslijsten

Wegingslijst	Toepassing	Scoringsformulier
QuickScan	zRO of OM aan de ZSM-tafel	Bijlage 1
	OM bij het opstellen van een dagvaarding*	Bijlage 1
QuickScan 2.0	zRO of NIFP bij de advisering ten behoeve van de voorgeleiding of raadkamer	Bijlage 2
	Rechter-commissaris*	Bijlage 3
	Rechter terechtzitting*	Bijlage 4
Screeningslijst	zRO of NIFP bij de advisering ten behoeve van de voorgeleiding of raadkamer	Bijlage 5
	zRO bij de advisering terechtzitting	Bijlage 6
Verdiepend onderzoek	NIFP bij het opstellen van een pro Justitia rapport	Bijlage 7

* Bij afwezigheid van een advies vanuit de zRO of het NIFP

1.1 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt kort het theoretisch kader toegelicht. In hoofdstuk 3 worden de verschillende wegingslijsten toegelicht. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de werkwijze die de beoordelaar dient te volgen bij de toepassing van het instrument. Hoofdstuk 5 beschrijft op welke manier de bevindingen gerapporteerd kunnen worden. In de bijlagen zijn de verschillende scoringsformulieren opgenomen. Welke hoofdstukken uit de handreiking van toepassing zijn, hangt af van de te gebruiken wegingslijst (zie tabel 2).¹

Tabel 2

Leeswijzer

Te gebruiken wegingslijst	Te lezen hoofdstukken en/of paragrafen
QuickScan	2 / 3.1 / 4
QuickScan 2.0	2 / 3.1 / 4
Screeningslijst	2 / 3.2 / 4
Verdiepend onderzoek	2 / 3.3 / 4

¹ Om het gebruiksgemak te vergroten is voor iedere wegingslijst een kortere handreiking ontwikkeld. Deze kortere handreikingen bieden een beknopt overzicht van de toepassing van de lijst en de items.

2. Theoretisch kader

2.1 Achterlopende ontwikkeling en artikel 77C strafrecht

Op 1 april 2014 trad het adolescentenstrafrecht (ASR) in werking. Met het adolescentenstrafrecht beoogt de wetgever een flexibele toepassing van het jeugd- en volwassenenstrafrecht voor jongvolwassenen tussen de leeftijd van 16 tot 23 jaar. Aanleiding hiervoor zijn individuele verschillen in de ontwikkeling, waarbij de volwassenwording bij veel jongvolwassenen doorloopt tot na het 18e levensjaar (Spanjaard et al., 2020). Het ASR zorgt ervoor dat de rechter een meer op maat gerichte sanctie en/of maatregel kan opleggen. Voor de groep 18- tot 23-jarigen betekent dit dat zij onder bepaalde condities een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht opgelegd kunnen krijgen (art. 77c Wetboek van Strafrecht). Door de pedagogische insteek van het jeugdstrafrecht zijn deze sancties en maatregelen in vergelijking tot sancties en maatregelen uit het volwassenstrafrecht meer gericht op opvoeding, onderwijs en resocialisatie. Doel is kans op recidive te verminderen (Barendregt et al., 2018; Prop et al., 2018; Spanjaard et al., 2020; Van der Laan et al., 2021).

De rechter kan voor een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht kiezen wanneer de *persoon van de verdachte* en de *omstandigheden waaronder het feit is gepleegd* hier aanleiding tot geven. Bij de toepassing van het ASR is volgens de Memorie van Toelichting (MvT) het begrip 'onvoltooide ontwikkeling' belangrijk bij de invulling van de juridische conditie 'persoonlijkheid van de verdachte' (Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 3, p. 12). Verder worden in de MvT jongvolwassenen met een psychische stoornis of ontwikkelingsstoornis zoals een lichte verstandelijke beperking (LVB), "veelplegers" en plegers van "ernstige misdrijven" expliciet genoemd als bijzonder kwetsbare groepen (Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 3, p. 21-22). Toepassing van het jeugdstrafrecht is dus bedoeld voor jongvolwassenen waarbij gegeven hun ontwikkeling een positieve gedragsverandering te verwachten valt na toepassing van het jeugdstrafrecht, waardoor kans op recidive verminderd wordt.

Het Wegingsinstrumentarium ASR biedt een gestructureerd denkkader voor de advisering of besluitvorming over de toepassing van het jeugdstrafrecht. Elementen die zijn opgenomen richten zich op 1) de biopsychosociale ontwikkeling en 2) het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context. Beleidsoverwegingen, praktische overwegingen en anderszins worden niet expliciet opgenomen in het Wegingsinstrumentarium ASR. De beoordelaar kan deze vanuit diens professioneel inzicht benoemen in een open ruimte.²

² Zie het rapport Herziend Wegingsinstrumentarium ASR (de Jonge et al., 2025) voor de verantwoording van de ontwikkeling van het instrument.

2.2 Adolescentie en jongvolwassenheid

2.2.1 Definities

De adolescentie is een periode van transitie waarin jongeren zich op verschillende gebieden ontwikkelen: biologisch, psychologisch en sociaal (Slot et al., 2025). Een rode draad in deze fase is de zoektocht naar identiteit en autonomie. Adolescenten proberen te ontdekken wie ze zijn, wat ze belangrijk vinden en hoe zij zelfstandig kunnen functioneren in de maatschappij op basis van hun eigen interesses en voorkeuren. Leeftijdsaanduidingen zijn enkel benaderingen, er zijn grote verschillen tussen adolescenten. Algemeen wordt gesteld dat de adolescentie start rond het 10^e levensjaar en eindigt rond het 22ste levensjaar (Slot et al., 2025). De adolescentie kan worden opgedeeld in drie perioden:

- Vroege adolescentie: 10 tot en met 13 jaar;
- Midden adolescentie: 14 tot en met 18 jaar;
- Late adolescentie: 19 tot en met 22 jaar (Slot et al., 2025).

Jongvolwassenen worden gedefinieerd als personen van 18 tot en met 25 jaar (Spanjaard et al., 2020). In deze handleiding verwijzen we met “jongvolwassenen” specifiek naar degenen die onder het adolescentenstrafrecht vallen wanneer zij minimaal de leeftijd van 18 jaar hebben behaald (18 tot 23 jaar).

2.2.2 ‘Onvoltooide ontwikkeling’ of ‘achterlopende ontwikkeling’

Spanjaard en collega’s (2020) pleiten binnen het ASR voor het gebruik van het begrip ‘achterlopende ontwikkeling’ in plaats van ‘onvoltooide ontwikkeling’. Sommige jongvolwassenen bereiken bepaalde ontwikkelingsmijlpalen later of in mindere mate dan leeftijdsgenoten. Voor de praktijk van het strafrecht betekent dit dat bij de advisering gekeken moet worden naar de mate van achterstand ten opzichte van leeftijdsgenoten en de mogelijkheden om in te lopen op deze achterstand.

Spanjaard en collega’s (2020) beschrijven dertien ‘ontwikkelingsdimensies’ die verband houden met delinquent gedrag en de kans op recidive. Ontwikkelingsdimensies kunnen gedefinieerd worden als “aspecten van psychosociaal functioneren waarbinnen zich bepaalde veranderingen kunnen voordoen welke van invloed zijn op de gedachten, de gevoelens en het gedrag van een adolescent in verschillende omstandigheden” (Spanjaard et al., 2020, p. 24). De dertien dimensies kunnen ondergebracht worden in vier verschillende ontwikkelingscategorieën: *Cognitieve en adaptieve vaardigheden*, *Sociale vaardigheden*, *Morele ontwikkeling* en *Zelfcontrole*. Tijdens de adolescentie vinden binnen elk van deze ontwikkelingscategorieën belangrijke veranderingen plaats. In de volgende paragrafen zal per

ontwikkelingscategorie kort toegelicht worden wat kenmerkende veranderingen zijn en op welke ontwikkelingsdimensies deze betrekking hebben.

2.2.2.1 *Cognitieve en adaptieve vaardigheden*

Met de cognitieve vaardigheden worden intellectuele vaardigheden en executieve functies bedoeld. De term adaptieve vaardigheden verwijst naar de praktische, conceptuele en sociale vaardigheden die nodig zijn om in het dagelijks leven te kunnen functioneren (Spanjaard et al., 2020).

Tijdens de adolescentie zijn er diverse belangrijke hersenfuncties in ontwikkeling. Denk bijvoorbeeld aan de executieve of regulerende functies in de prefrontale cortex. Tijdens de adolescentie zijn hersengebieden die gevoelig zijn voor emoties als blijdschap, angst en beloning extra actief, terwijl de prefrontale cortex – verantwoordelijk voor regulatie en zelfcontrole – nog niet volledig ontwikkeld is. Dit kan leiden tot zekere spanning: adolescenten voelen zich aangetrokken tot spannende of emotionele ervaringen, maar beschikken nog niet altijd over de vaardigheden om impulsen te beheersen (Crone, 2019). Onder cognitieve en adaptieve vaardigheden worden de ontwikkelingsdimensies *Verstandelijk functioneren*, *Cognitieve flexibiliteit* en *Planning en besluitvorming* geplaatst.

2.2.2.2 *Sociale vaardigheden*

Sociale vaardigheden zijn vaardigheden die kunnen worden ingezet om te communiceren en te interacteren met anderen (Spanjaard et al., 2020). Tijdens de adolescentie krijgen contacten met leeftijdgenoten een steeds centralere plaats. Adolescenten richten zich in toenemende mate op het opbouwen en onderhouden van vriendschappen en relaties. Via deze interacties leren zij belangrijke sociale vaardigheden aan, zoals het uiten van hun mening en opvatting (Scholte, 2019). Daarnaast zijn adolescenten meer opzoek naar autonomie, maken zij zich los van hun ouders en zoeken zij een manier om om te gaan met autoriteiten en instanties. Dit vraagt om nieuwe sociale vaardigheden (Spanjaard & Slot, 2015).

Een belangrijke uitdaging tijdens de adolescentie op het gebied van sociale vaardigheden, betreft het weerstand bieden aan de invloed van anderen. Adolescenten zijn gevoeliger voor sociale beïnvloeding, in het bijzonder van leeftijdgenoten (Steinberg & Monahan, 2007; Steinberg, 2008; Steinberg et al., 2008). Onder sociale vaardigheden worden de ontwikkelingsdimensies *Communicatieve vaardigheden*, *Weerstand bieden aan de invloed van anderen* en *Relaties opbouwen en onderhouden* geplaatst.

2.2.2.3 Morele ontwikkeling

Morele ontwikkeling verwijst naar het vermogen om situaties en gedragingen te beoordelen in termen van goed en kwaad, waarbij ook passende emoties een rol spelen. Adolescenten leren steeds beter redeneren en oordelen over goed en kwaad, waarbij het perspectief van anderen, sociale regels en gevoelens als empathie, schaamte en schuld een centrale rol spelen (Gibbs, 2003; Schalkwijk et al., 2016; Schalkwijk, 2022). Onder morele ontwikkeling worden de ontwikkelingsdimensies *Perspectief nemen*, *Moreel redeneren (zonder denkfouten)*, *Empathie tonen* en *Schuld en schaamte* geplaatst.

2.2.2.4 Zelfcontrole

Zelfcontrole verwijst naar het weerstaan van verleidingen en het niet impulsief of vroegtijdig handelen (Diamond, 2013). Adolescenten zijn over het algemeen impulsiever (Monahan et al., 2015). Verder komt tijdens de adolescentie meer sensatiezoekend gedrag voor dan in andere levensfasen (Steinberg et al., 2018).

Emotieregulatie verwijst naar het beïnvloeden van de emotie die je voelt, wanneer je deze emotie voelt, hoe je deze emotie ervaart en op welke manier je de emotie uit (Gross et al., 2006). Gemiddeld genomen ervaren adolescenten vaker negatieve en intense emoties. Biologische veranderingen, hormonen, veranderingen in en verwachtingen van de sociale omgeving spelen hierbij een rol. Bij het reguleren van emoties kunnen verschillende strategieën ingezet worden. Tijdens de adolescentie ontwikkelen adolescenten een breder repertoire aan strategieën om hun emoties te begrijpen en te reguleren (Spanjaard et al., 2020). Onder zelfcontrole worden de ontwikkelingsdimensies *Emotieregulatie*, *Impulscontrole* en *Controle over sensatiezoeken* geplaatst.

2.2.3 Verschillen tussen individuen

Er bestaan grote verschillen tussen individuen in zowel de leeftijd waarop en het tempo en de volgorde waarin bepaalde biopsychosociale veranderingen zich voordoen. Ook zijn er verschillen in de snelheid waarmee en de mate waarin individuen zich bepaalde cognitieve en sociale vaardigheden eigen maken.

Een algemeen verklarend model voor probleemgedrag en/of psychische stoornissen is het 'biopsychosociale model' (Engel, 1977). Dit model stelt dat de psychosociale ontwikkeling van een individu het gevolg is van de interactie tussen biologische, psychologische en sociale factoren. De wisselwerking tussen erfelijke aanleg, omgevingsinvloeden en levenservaringen

bepaalt in hoeverre psychische klachten en/of probleemgedrag zich ontwikkelen en bestendigen.

De ontwikkeling richting volwassenheid verloopt dus niet bij iedereen gelijk: bij sommige adolescenten verloopt de ontwikkeling trager. Ondanks dat sommige mensen zich langzamer en mogelijk ook “minder volledig” ontwikkelen, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een licht verstandelijke beperking of een ontwikkelingsstoornis, zijn er ook bij hen ontwikkelmogelijkheden. Zij kunnen op bepaalde gebieden stagneren, maar op andere gebieden doorgroeien.

3. Vier wegingslijsten

Het instrumentarium kent vier verschillende wegingslijsten (zie tabel 3). Bij toepassing van de *QuickScan* en de *QuickScan 2.0* is de minste hoeveelheid informatie beschikbaar. Hier wordt gebruik gemaakt van aanwijzingen. Bij gebruik van de *Screeningslijst* kan door middel van signalen een advies opgesteld worden. Signalen geven aan dat er *mogelijk* sprake is van een achterlopende ontwikkeling op een bepaalde ontwikkelingsdimensies. In het *Verdiepend onderzoek* zijn indicaties opgenomen. Pro Justitia rapporteurs kunnen vanuit hun gedragsdeskundige achtergrond op een later moment in het strafproces op een meer diepgaande manier inzicht krijgen in de achterlopende ontwikkeling.

Tabel 3

Elementen in de Verschillende Wegingslijsten

Wegingslijst	Elementen waaruit de wegingslijst bestaat
QuickScan	<ul style="list-style-type: none">• Aanwijzingen voor eventuele toepassing van het jeugdstrafrecht• Beslisboom voor verder onderzoek naar de toepassing van het jeugdstrafrecht• Open vraag die ruimte geeft voor argumentatie en nuancering door de professional
QuickScan 2.0	<ul style="list-style-type: none">• Aanwijzingen voor eventuele toepassing van het jeugdstrafrecht• Open vragen die ruimte geven voor argumentatie en nuancering door de professional
Screeningslijst	<ul style="list-style-type: none">• Signalen van een achterlopende verstandelijke, sociale, emotionele en morele ontwikkeling• Signalen van aspecten die erop duiden dat de jongvolwassene zou kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context• Open vragen die ruimte geven voor argumentatie en nuancering door de professional
Verdiepend onderzoek	<ul style="list-style-type: none">• Indicaties van een achterlopende verstandelijke, sociale, emotionele en morele ontwikkeling• Indicaties van aspecten die erop duiden dat de jongvolwassene zou kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context• Open vragen die ruimte geven voor argumentatie en nuancering door de professional

Hieronder worden de verschillende wegingslijsten toegelicht. Per wegingslijst wordt beschreven wanneer en door welke ketenpartner de wegingslijst toegepast kan worden. Vervolgens wordt ingegaan op de inhoud van de wegingslijst en zullen de items worden toegelicht.

3.1 QuickScan en QuickScan 2.0

De QuickScan (2.0) kan op 4 verschillende momenten toegepast worden:

- De QuickScan wordt afgenomen door een reclasseringswerker of een medewerker van het OM aan de ZSM-tafel.³
- Wanneer een reclasserings- of gedragsdeskundig advies ontbreekt, kan de QuickScan ook zelfstandig door een medewerker van het OM ingevuld worden bij het opstellen van een dagvaarding.
- De QuickScan 2.0 kan ingevuld worden door een reclasseringswerker of pro Justitia rapporteur bij de advisering ten behoeve van de voorgeleiding of raadkamer.
- Wanneer een reclasserings- of gedragsdeskundig advies ontbreekt, kan de QuickScan 2.0 ingevuld worden door een rechter-commissaris of rechter terechtzitting.

Beide QuickScans bevatten de volgende vragen en items:

- Twee vragen over de leeftijd van de jongvolwassene: ten tijde van het tenlastegelegde en ten tijde van het opstellen van het advies.
- Vier items met betrekking tot aanwijzingen (voor het onderzoek doen naar) de toepassing van een jeugdsanctie.
- Een vraag naar andere overwegingen
- Een vraag naar het eindoordeel

Daarnaast bevat de QuickScan 2.0

- Een extra item met betrekking tot aanwijzingen (voor onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie
- Een vraag naar de motivering

Hieronder worden de items met betrekking tot aanwijzingen (voor onderzoek doen naar) de toepassing van een jeugdsanctie toegelicht. Per item volgt een definitie, aanwijzingen, toelichting en voorbeeldvragen. In de bijlagen 1 tot en met 4 zijn de scoringsformulieren opgenomen.

³ Bij voorkeur wordt de QuickScan ingevuld door de reclasseringswerker. Wanneer deze niet aanwezig is, dient een medewerker van het OM de QuickScan toe te passen.

3.1.1 Items QuickScan en QuickScan 2.0

1. Verstandelijk functioneren
2. Zelfredzaamheid
3. Weerstand bieden aan de invloed van anderen
4. Moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid
5. Negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI

3.1.1.1 Verstandelijk functioneren

Definitie

Het verstandelijk functioneren heeft betrekking op cognitieve en adaptieve vaardigheden. Met cognitieve vaardigheden worden intellectuele vaardigheden en executieve functies bedoeld. Het gaat om “denken” en “het verwerken van informatie”. Dit verwijst bijvoorbeeld naar *Werkgeheugen* (informatie kort onthouden en bewerken, kan iemand bijvoorbeeld onthouden wat hij moet halen in de supermarkt), *Verwerkingssnelheid* (hoe snel een persoon informatie begrijpt of taken kan uitvoeren), *Aandacht* (het kunnen concentreren zonder snel afgeleid te raken) en *Conceptueel denken* (verbanden leggen, dingen vergelijken of uitleggen) (Resing & Drenth, 2007; Spanjaard et al., 2020). De term adaptieve vaardigheden verwijst naar de praktische, conceptuele en sociale vaardigheden die nodig zijn om in het dagelijks leven te functioneren (Spanjaard et al. 2020).

Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie

- Op een eerder moment in het leven is de jongvolwassene gediagnosticeerd met een (licht) verstandelijk beperking.
- Op een eerder moment in het leven zijn er aanwijzingen voor een (licht) verstandelijke beperking gevonden op basis van de totaalscore van de SCIL.
- Onderwijsniveau is lager of gelijk aan de basisschool of praktijkschool/vso.
- Onderwijsniveau is lager of gelijk aan Praktisch opleidingsniveau, MBO 1 of 2.⁴

⁴ Overgenomen uit: Landelijk Kenniscentrum LVB. (2024) Signalenkaart LVB.

Toelichting

- Wanneer er sprake is van de aanwezigheid van minimaal één aanwijzing voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie, moet het item gescoord worden.
- Om de eerste twee aanwijzingen te scoren is dossierinformatie nodig, bijvoorbeeld een pro Justitia rapportage, reclasseringsrapportages of een rapport van de Raad voor de Kinderbescherming.
- De vragen over het onderwijsniveau betreffen een afgeronde opleiding.
- Praktijkonderwijs is een vorm van voortgezet onderwijs. Als een leerling niet in staat is om een diploma voorbereidend beroepsonderwijs (vmbo) te halen, dan kan de leerling praktijkonderwijs krijgen. VSO staat voor voorgezet speciaal onderwijs en is bedoeld voor leerlingen die specifieke en intensieve ondersteuning nodig hebben.

Voorbeeldvragen

- Heb je een schooldiploma? Welk schooldiploma heb je?

3.1.1.2 Zelfredzaamheid

Definitie

Zelfredzaamheid is het vermogen van een individu om zelfstandig te functioneren binnen verschillende levensdomeinen. Het heeft betrekking op zelfmanagement, zoals het uitvoeren van dagelijkse activiteiten. Hiernaast heeft het betrekking op het effectief inschakelen van hulp uit het informele of formele sociale netwerk (Fassaert et al., 2014). De overgang van adolescentie naar volwassenheid brengt verschillende uitdagingen mee op verschillende levensgebieden. Denk bijvoorbeeld aan financiën, opleiding en werk, vrijetijdsbesteding en fysieke en mentale gezondheid (Spanjaard et al., 2020; Van den Toren et al., 2020). Het ontbreken van zelfredzaamheid kan worden opgevat als een belangrijke aanwijzing van een ontwikkelingsachterstand op verschillende ontwikkelingsdimensies. Hiernaast kunnen problemen op genoemde levensgebieden samenhangen met risico op delinquent gedrag en recidive (Spanjaard et al. 2020).

Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie

- Heeft moeite met basisactiviteiten zoals persoonlijke verzorging, het zorgdragen voor eigen kamer en spullen, boodschappen doen, koken of het huishouden regelen.
- Heeft problemen met het structureren van dagelijkse taken, vergeet afspraken, heeft geen overzicht over verplichtingen.
- Is afhankelijk van ouders, verzorgers, hulpverlening omtrent de dagelijkse taken, financiën, plannen en organiseren.
- Kan niet zelfstandig omgaan met geld. Heeft bijvoorbeeld schulden, kan niet budgetteren of is afhankelijk van anderen voor financiële ondersteuning.

Toelichting

- Denk bij hulpverlening bijvoorbeeld aan begeleiding door William Schrikker Jeugdbescherming en Jeugdreclassering. Denk hiernaast aan begeleiding door bijvoorbeeld Accare, Amerpoort, ASVZ, 's Heeren Loo, Humanitas DMH, Koraal, MEE, Middin, Pameijer en Pluryn.⁵
- Maak zo mogelijk onderscheid tussen onkunde en onwil bij de jongvolwassene.
- Wees alert op overbelasting/overvraging. Jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking worden regelmatig overschat en overvraagd door hun omgeving vanwege een gebrek aan duidelijke visuele kenmerken en een vaak relatief sterke verbale presentatie (Leijdesdorff et al. 2024).
- Externe factoren die verband houden met de sociale context en tijd waarin de QuickScan (2.0) wordt afgenomen, moeten buiten beschouwing worden gelaten. Denk bijvoorbeeld aan een woningcrisis waardoor het moeilijk is huisvesting te vinden.

Voorbeeldvragen

- Hoe verzorg je jezelf? (Ga bijvoorbeeld in op douchen, scheren, tandenpoetsen, ondergoed en sokken verschonen, sporten, gezond eten).
- Hoe gaat in jouw geval het zorgen voor eten (koken)? En het huishouden, zoals schoonmaken de was doen? Hoe zorg je voor je eigen kamer en spullen?
- Hoe organiseer je je dagelijks leven? Hoe ziet jouw week eruit wat betreft school of werk?
- Hoe maak je een afspraak met de huisarts?
- Hoe meld je je ziek op werk?
- Hoe ga je geld om? Kan je sparen, heb je schulden?
- Hoe ga je om met afspraken die je moet nakomen, bijvoorbeeld bij werk of instanties?
- Wie helpt jou als je ergens niet uitkomt?
- Heb je op dit moment of eerder in je leven hulpverlening gehad?

⁵ Overgenomen uit: Landelijk Kenniscentrum LVB. (2024) Signalenkaart LVB.

3.1.1.3 Weerstand bieden aan de invloed van anderen

Definitie

Weerstand bieden aan de invloed van anderen verwijst naar de mate waarin iemand bij beïnvloeding door anderen eigen keuzes kan maken en hier gevolg aan kan geven. Wanneer de vaardigheden om weerstand te bieden aan de invloed van anderen minder ontwikkeld zijn, volgen adolescenten vaak de activiteiten en gedragingen van hun omgeving, ook wanneer deze tegen hun eigen wensen, normen en waarden ingaan. Ze hebben moeite om zich assertief te uiten of om situaties te vermijden (Spanjaard et al., 2020). Cauffman & Steinberg (2000) laten zien dat wanneer het weerstand bieden tegen anderen minder goed is ontwikkeld, meer antisociaal gedrag wordt vertoond.

Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie

- Bij het plannen en/of uitvoeren van het delict werd de jongvolwassene beïnvloed door anderen.
- Het delict betreft een groepsdelict.
- Laat zich meestal makkelijk door anderen overhalen.

Voorbeeldvragen

- Hoe belangrijk vind jij de mening over jou van anderen?
- Wat vind jij van “nee” zeggen?
- Als iemand iets aan jou vraagt en/of voorstelt, maak je dan gelijk een keuze?
- Bevind je je weleens in een situatie waarin je iets doet om erbij te horen, ook al voelde je je daar niet goed bij?
- Bij een groepsdelict: Welke rol speelde jij in het delict? En anderen?
- Bij een vermogensdelict: Waarom heb je dit gedaan? Doorvragen op beweegredenen.

3.1.1.4 Moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid

Definitie

Een individu wordt in verschillende levensfasen geconfronteerd met verschillende verwachtingen en eisen vanuit de omgeving. Deze ‘ontwikkelingstaken’ kunnen gezien worden als thema’s die karakteristiek zijn voor een specifieke levensfase binnen een bepaalde cultuur en die bepaalde vaardigheden vragen (Spanjaard & Slot, 2015). Ontwikkelingstaken richten zich onder andere op maatschappelijke verwachtingen, identiteit en autonomie (Spanjaard et al. 2020). Wanneer het de jongvolwassene niet lukt om de ontwikkelingstaken te volbrengen en hierbij ondersteuning nodig heeft, kan men spreken van moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid.

Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie

- Heeft problemen op het gebied van opleiding. De jongvolwassene heeft bijvoorbeeld geen startkwalificatie. Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger);
Óf
Heeft problemen op het gebied van werk. De jongvolwassene heeft geen werk of moeite om werk te behouden.
- QuickScan 2.0: Heeft moeite met het vormen van een eigen identiteit en (bepaalde mate van) autonomie. De jongvolwassene weet nog niet goed wie hij is, wat hij wil. Heeft moeite met het zelfstandig uitvoeren van beslissingen die aansluiten bij wie hij is en wat hij wil.

Toelichting

- Wanneer de jongvolwassene inzicht heeft in zichzelf en zijn persoonlijke doelen, maar de middelen of ondersteuning mist om deze doelen op een haalbare en maatschappelijk verantwoorde manier te bereiken kan dit item gescoord worden als “ja”.
- De tweede aanwijzing/bullet kan alleen beoordeeld worden wanneer gebruik wordt gemaakt van de QuickScan 2.0.

Voorbeeldvragen

- Wat doe je overdag qua opleiding en/of werk? Hoe gaat dit?
- Heb je een schooldiploma? Welk schooldiploma heb je?
- Hoe zou je willen dat je dag eruitziet?
- Wat vind je belangrijk in je verdere toekomst? Wat zou je graag willen doen nu? En straks, als je een jaar ouder bent?

3.1.1.5 Negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI (alleen in de QuickScan 2.0)

Definitie

Bij oplegging van een intramurale maatregel of sanctie, kan gekozen worden voor plaatsing in een JJI of PI. In de JJI ligt de nadruk sterk op opvoeding, onderwijs en rehabilitatie. Jongvolwassenen worden geplaatst op een groep. Er wordt veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van jongvolwassenen op cognitief, sociaal en emotioneel gebied. Dit item richt zich op extra detentieschade bij plaatsing in de PI in plaats van in een JJI.

Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie

- Plaatsing in een volwassensetting van een PI zal een stagnerend of negatief effect hebben op de ontwikkeling van de jongvolwassene. Het is belangrijk dat de jongvolwassene kan profiteren van het onderwijsaanbod en het overige aanbod in de JJI.
- De jongvolwassene loopt groot risico op detentieschade. De jongvolwassene oogt erg kwetsbaar. Verwacht wordt dat de jongvolwassene moeilijk kan omgaan met de harde cultuur in de volwassen PI. Er zijn zorgen over risico op slachtofferschap van geweld of over sociale isolatie.

Toelichting

- Zowel in de JJI als PI is er kans op detentieschade. Bij het scoren van dit item ligt de focus op extra negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI ten opzichte van plaatsing in een JJI.

3.2 Screeningslijst

De Screeningslijst kan op 2 verschillende momenten worden toegepast:

- De Screeningslijst kan worden toegepast door een reclasseringswerker of een PJ-rapporteur bij de advisering ten behoeve van de voorgeleiding of raadkamer.
- De Screeningslijst kan gebruikt worden door reclasseringswerkers wanneer zij een adviesrapport opstellen in het kader van de terechtzitting.

De Screeningslijst bevat de volgende vragen en items:

- Twee vragen over de leeftijd van de jongvolwassene: ten tijde van het tenlastegelegde en ten tijde van het opstellen van het advies.
- Dertien items met betrekking tot signalen van een achterlopende ontwikkeling.
- Vier items met betrekking tot signalen van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context
- Open vragen, waaronder een vraag die ingaat op 'andere overwegingen'.
- Een vraag naar het eindoordeel.

Hieronder worden de items met betrekking tot betrekking tot signalen van een achterlopende ontwikkeling (paragraaf 3.2.1) en signalen van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context toegelicht (paragraaf 3.2.2). Per item volgt een definitie, signalen, toelichting en voorbeeldvragen. Er zijn twee verschillende scoringsformulieren ontwikkeld (zie bijlagen 5 en 6).

3.2.1 *Items Screeningslijst:
Ontwikkelingsdimensies*

1. Verstandelijk functioneren
2. Cognitieve flexibiliteit
3. Planning en besluitvorming (gevolgen overzien)
4. Communicatieve vaardigheden
5. Weerstand bieden aan de invloed van anderen
6. Relaties opbouwen en onderhouden
7. Perspectief nemen
8. Moreel redeneren (zonder denkfouten)
9. Empathie tonen
10. Schuld en schaamte
11. Emotieregulatie
12. Impulscontrole
13. Controle over sensatiezoeken

3.2.1.1 Verstandelijk functioneren

Definitie

Het verstandelijk functioneren heeft betrekking op cognitieve en adaptieve vaardigheden. Met cognitieve vaardigheden worden intellectuele vaardigheden en executieve functies bedoeld. Het gaat om “denken” en “het verwerken van informatie”. Dit verwijst bijvoorbeeld naar *Werkgeheugen* (informatie kort onthouden en bewerken, kan iemand bijvoorbeeld onthouden wat hij moet halen in de supermarkt), *Verwerkingssnelheid* (hoe snel een persoon informatie begrijpt of taken kan uitvoeren), *Aandacht* (het kunnen concentreren zonder snel afgeleid te raken) en *Conceptueel denken* (verbanden leggen, dingen vergelijken of uitleggen) (Resing & Drenth, 2007; Spanjaard et al., 2020).

Adaptieve vaardigheden zijn praktische, sociale en conceptuele vaardigheden die iemand nodig heeft om zelfstandig in het dagelijks leven te functioneren. Denk aan voor jezelf zorgen, afspraken nakomen, met geld omgaan (American Psychological Association, 2013; Spanjaard et al. 2020).

Bij het scoren van dit item moet eerst bepaald worden of de jongvolwassene op een eerder moment in het leven is gediagnosticeerd met een (licht) verstandelijke beperking (LVB). Wanneer geen zicht is op de aanwezigheid van een LVB of er bij de jongvolwassene geen sprake is van een LVB, kan gekeken worden naar de andere signalen die zijn genoemd.

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Is op een eerder moment in het leven gediagnosticeerd met een (licht) verstandelijk beperking.
- Er zijn aanwijzingen voor een (licht) verstandelijke beperking op basis van de totaalscore van de SCIL.
- Is – volgens het normatieve verwachtingspatroon van die leeftijd - onvoldoende in staat om in het dagelijks leven zelfstandig te functioneren door gebrekkige vaardigheden.
 - o Heeft moeite met basisactiviteiten zoals persoonlijke verzorging, het zorgdragen voor eigen kamer of woning en spullen, boodschappen doen, koken of het huishouden regelen.
 - o Heeft problemen met het structureren van dagelijkse taken, vergeet afspraken, heeft geen overzicht over verplichtingen.
- Is sterk afhankelijk van ouders, verzorgers of hulpverlening omtrent de dagelijkse vaardigheden (bijvoorbeeld financiën, plannen en organiseren).

Toelichting

- Het item kan zowel gescoord worden wanneer er sprake is van een (licht) verstandelijke beperking, wanneer er signalen zijn voor problemen op het gebied van

intellectuele vaardigheden of wanneer er signalen zijn voor problemen op het gebied van het adaptief functioneren.

- Denk bij hulpverlening bijvoorbeeld aan begeleiding door William Schrikker Jeugdbescherming en Jeugdreclassering. Denk hiernaast aan begeleiding door bijvoorbeeld Accare, Amerpoort, ASVZ, 's Heeren Loo Humanitas DMH, Koraal, MEE, Middin, Pameijer en Pluryn.⁶
- Maak zo mogelijk onderscheid tussen onkunde en onwil bij de jongvolwassene. Wees alert op overvraging: jongeren kunnen overvraagd raken als er te veel zelfstandigheid van hen wordt verwacht.

Voorbeeldvragen

- Hoe verzorg je jezelf? (Ga bijvoorbeeld in op douchen, scheren, tandenpoetsen, ondergoed en sokken verschoneren, sporten, gezond eten).
- Hoe gaat in jouw geval het zorgen voor eten (koken)? En het huishouden, zoals schoonmaken de was doen? Hoe zorg je voor je eigen kamer en spullen?
- Hoe organiseer je je dagelijks leven? Hoe ziet jouw week eruit wat betreft school of werk?
- Hoe maak je een afspraak met de huisarts?
- Hoe meld je je ziek op werk?
- Hoe ga je met geld om? Kan je sparen, heb je schulden?
- Hoe ga je om met afspraken die je moet nakomen, bijvoorbeeld bij werk of instanties?
- Wie helpt jou als je ergens niet uitkomt?
- Heb je op dit moment of eerder in je leven hulpverlening gehad?

⁶ Overgenomen uit: Landelijk Kenniscentrum LVB. (2024) Signalenkaart LVB.

3.2.1.2 Cognitieve flexibiliteit

Definitie

Cognitieve flexibiliteit betekent dat iemand zijn gedrag of manier van denken kan aanpassen wanneer de omstandigheden veranderen, denk bijvoorbeeld aan veranderde eisen, prioriteiten of verschillende perspectieven. Een jongvolwassene met voldoende cognitieve flexibiliteit kan schakelen tussen verschillende taken of veranderingen van regels, een probleem vanuit meerdere invalshoeken bekijken of gedrag aanpassen wanneer dit nodig is. Wanneer deze vaardigheden minder goed ontwikkeld zijn, blijft iemand vasthouden aan oude patronen of regels, ook al vraagt de situatie iets anders (Spanjaard, 2020).

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft moeite om te wisselen tussen verschillende perspectieven of gedragingen.
- Heeft moeite het gedrag te veranderen als dat door de omgeving verwacht wordt.
- Toont onafgestemd of 'perseveratief' gedrag. De jongvolwassene gaat door met bepaald gedrag, terwijl de omstandigheden zijn veranderd of het gedrag als inadequaar wordt bestempeld. De jongvolwassene blijft hangen in dezelfde patronen en gedragingen.
- Toont 'rigide' gedrag. De jongvolwassene houdt star vast aan denkpatronen of routines en heeft moeite met veranderingen.

Toelichting

- Kenmerk van perseveratie is het vast blijven hangen in een eerder antwoord of handeling. Voorbeeld: In een gesprek blijft een persoon steeds hetzelfde antwoord herhalen, ook al is de vraag veranderd.
- Kenmerk van rigiditeit is het niet in staat zijn om flexibel te schakelen. Voorbeeld: Iemand blijft vasthouden aan een strikte dagindeling en raakt van slag als er iets verandert. Denk bijvoorbeeld aan hoe een jongvolwassene reageert op veranderingen, kan de jongvolwassene schakelen en zich aanpassen of reageert deze boos of verdrietig?
- Maak zo mogelijk onderscheid tussen onkunde en onwil bij de jongvolwassene. Wees alert op overvraging: jongeren kunnen overvraagd raken als er te veel zelfstandigheid van hen wordt verwacht.
- *Let op het verschil met perspectief nemen:* Cognitieve flexibiliteit gaat over het aanpassen van je eigen denken en gedrag, terwijl perspectief nemen vooral gaat over het begrijpen van hoe een ander denkt.

Voorbeeldvragen

- Hoe reageer je als afspraken plotseling veranderen?
- Kun je een situatie beschrijven waarin iets heel anders liep dan je verwachtte? Hoe voelde dat en hoe reageerde je?
- Hoe reageer je als er een verandering komt in je school- of werkrooster?
- Hoe zou je reageren als een vaste gewoonte verandert (bv. thuis een andere maaltijd dan normaal)?
- Hoe overtuigd ben je van je eigen mening? Hoe ga je ermee om als je erachter komt dat je in een situatie toch niet gelijk had?

3.2.1.3 Planning en besluitvorming (gevolgen overzien)

Definitie

Planning en besluitvorming gaat over het vermogen om doelen te stellen, stappen uit te zetten en keuzes te maken op een doordachte manier. Het gaat niet alleen om het nemen van beslissingen, maar ook om het proces daarachter: verschillende mogelijkheden afwegen, strategieën bedenken om het doel te bereiken en nadenken over de gevolgen.

Een jongvolwassene die achterloopt in de ontwikkeling, is vaak minder goed in staat om systematisch en strategisch vooruit te plannen, de gevolgen van beslissingen op de lange termijn te overzien en keuzes te maken die gebaseerd zijn op rationeel nadenken in plaats van op emoties of sociale druk (Spanjaard et al., 2020).

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft moeite met het oplossen van problemen.
- Stelt doelen zonder na te denken over de mogelijkheden en haalbare stappen, of kiest voor onrealistische strategieën.
- Neemt beslissingen op basis van emoties of sociale druk in plaats van rationele afwegingen.
- Heeft weinig of geen aandacht voor de gevolgen van keuzes op de langere termijn.

Toelichting

- Op welke manier beslist de jongvolwassene of hij gaat leren voor een toets of uitgaat met zijn vrienden, hoe denkt de jongvolwassene na over de gevolgen?
- *Let op het verschil met weerstand bieden aan de invloed van anderen:* Het signaal “neemt beslissingen op basis van emoties en sociale druk” betekent dat de jongvolwassene keuzes maakt op basis van de invloed van sociale factoren, vaak emotioneel en op korte termijn. Dit verschilt van weerstand bieden aan de invloed van anderen, omdat weerstand bieden aan de invloed van anderen betrekking heeft op het vermogen om zelfstandig beslissingen te nemen *ondanks* sociale druk.
- *Let op het verschil met impulscontrole:* Impulscontrole gaat vooral om het afremmen van directe reacties, terwijl planning en besluitvorming gaat over het actief vooruitdenken en plannen van stappen.

Voorbeeldvragen

- Als je een probleem hebt, zoals het kwijt zijn van je huissleutels of je telefoon, hoe pak je dat aan?
- Wat vind jij belangrijke punten/factoren/aspecten in het maken van keuzes?
- Kan je een situatie beschrijven waarin je een belangrijke beslissing moest nemen? Hoe kwam je tot je keuze? Wat gaf de doorslag?
- Als je een beslissing hebt genomen, hoe denk je achteraf na over de gevolgen? Hoe beoordeel je of het een goede beslissing was?

3.2.1.4 Communicatieve vaardigheden

Definitie

Communicatieve vaardigheden hebben betrekking op gespreksvaardigheden die gebruikt worden in de verbale en non-verbale communicatie met anderen. Verbale vaardigheden hebben betrekking op het taalkundig uiten van jezelf en het goed onder woorden kunnen brengen van wat je wilt zeggen. Non-verbale vaardigheden hebben betrekking op lichaamstaal, gezichtsuitdrukking, oogcontact en geluiden die bevestigen dat er geluisterd wordt naar de ander (Spanjaard et al., 2020).

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Drukt zich verbaal en non-verbaal beperkt uit.
- Weet niet goed hoe en/of in welke context zij bepaalde gespreksvaardigheden moeten toepassen.
- Is zich onvoldoende bewust van de eigen lichaamshouding en uitstraling.
- Geeft bij onbegrip in een gesprek niet aan dat iets niet duidelijk is.

Toelichting

- Let bij de beoordeling vooral op momenten van *rustige interactie*.
- Het onhandig of ongepast uiten van emoties als gevolg van boosheid valt onder emotieregulatie. Tenzij de jongvolwassene wel in staat is de emotie te reguleren, maar niet geleerd heeft deze op een in de context passende manier te uiten.

Voorbeeldvragen

- Beïnvloed de plek waar jij een gesprek voert jouw gespreksvaardigheden en/of gevoel bij een gesprek? (Voel je je minder op je gemak?)
- Wanneer je met iemand een belangrijk onderwerp bespreekt, hoe zorg je ervoor dat ze je goed begrijpen?
- Als iemand jou iets vertelt, hoe controleer je of je het goed hebt begrepen?
- Hoe gebruik je lichaamstaal of gezichtsuitdrukking in een gesprek? Hoe let je daarop?

3.2.1.5 Weerstand bieden aan de invloed van anderen

Definitie

Weerstand bieden aan de invloed van anderen heeft betrekking op het maken van eigen keuzes bij beïnvloeding door anderen en het gevolg geven aan de eigen keuzes (Spanjaard et al., 2020). De kern van weerstand bieden aan de invloed van anderen betreft assertiviteit en weerbaarheid tegenover sociale druk.

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Bij het plannen en/of uitvoeren van het delict werd de betrokkene beïnvloed door anderen.
- Gaat makkelijk mee in de activiteiten en gedragingen van anderen, ook wanneer deze tegen de eigen wensen en principes ingaan.
- Vindt het moeilijk om zich assertief te uiten.
- Vindt het moeilijk om bepaalde situaties te vermijden.

Toelichting

- *Let op het verschil met planning en besluitvorming:* Planning en besluitvorming heeft betrekking op het vermogen om vooruit te denken, doelen te stellen en rationele keuzes te maken. Weerstand bieden aan de invloed van anderen heeft betrekking op het vermogen om ondanks de aanwezigheid van sociale druk onafhankelijk beslissingen te nemen.

Voorbeeldvragen

- Hoe belangrijk vind jij de mening over jou van anderen?
- Wat vind jij van “nee” zeggen?
- Als iemand iets aan jou vraagt en/of voorstelt, maak je dan gelijk een keuze?
- Bevind je je weleens in een situatie waarin je iets doet om erbij te horen, ook al voelde je je daar niet goed bij?
- Kun je je een situatie herinneren waarin je onder druk werd gezet om iets te doen wat je niet wilde? Hoe heb je toen gereageerd? Wat heb je geleerd van die ervaring?
- Heb je ooit meegedaan aan iets alleen maar omdat anderen het deden, terwijl je het eigenlijk niet wilde? Hoe kwam je tot die beslissing en hoe voelde je je er daarna over? Hoe rechtvaardig je deelname aan die situatie?
- Welke invloed heeft wat anderen over jou zeggen op sociale media over jouw gedrag? Welke dingen doe je daarom anders?

3.2.1.6 Relaties opbouwen en onderhouden

Definitie

Relaties opbouwen en onderhouden verwijst naar de mogelijkheid om met andere personen een band op te bouwen en te onderhouden. Het kan betrekking hebben op een familiäre, vriendschappelijke of een romantische en/of seksuele band. Relaties met leeftijdgenoten komen voornamelijk voort uit gelijke interesses, kennis, ideeën, sociale positie en persoonskenmerken (Spanjaard et al., 2020).

Bij onvoldoende ontwikkelde relationele vaardigheden is de kans op (vriendschappelijke) relaties die uit balans zijn groter. Er is minder sprake van wederkerigheid en meer kans op ongelijkwaardigheid. Er kan sprake zijn van te weinig inzicht in wanneer en hoe een vriendschap aangegaan of verbroken kan of moet worden (Spanjaard et al., 2020).

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft vriendschappen die niet gebaseerd zijn op wederkerigheid en gelijkwaardigheid.
- Heeft geen (pro-sociale) relatie of (pro-sociale) vriendschappen.
- Overziet niet wanneer en hoe een vriendschap aangegaan kan worden of wanneer een vriendschap ongezond is voor de eigen ontwikkeling.
- Mist vaardigheden om een hechte (vriendschappelijke) relatie aan te gaan en/of te onderhouden.

Toelichting

- Kern van dit item bevindt zich in de wederkerigheid en gelijkwaardigheid van een relatie.

Voorbeeldvragen

- Hoe maak jij nieuwe vrienden?
- Wat betekent vriendschap voor jou?
- Hoe zorg jij ervoor dat een vriendschap blijft bestaan?
- In hoeverre zijn vriendschappen volgens jou met de ene vriend anders dan met de andere vriend?
- Welke rol speelt sociale media bij jouw vriendschappen?
- Hoe weet je of een relatie of vriendschap gezond is voor jou? Wat doe je als je het gevoel hebt dat een relatie niet goed voor je is?
- Hoe ga je om met conflicten in relaties?

3.2.1.7 Perspectief nemen

Definitie

Perspectief nemen gaat over het kunnen inschatten van de gedachten, attitudes en intenties van anderen. Het betekent ook dat een jongvolwassene zich bewust is dat er meerdere manieren zijn om een situatie te beleven of te interpreteren (Spanjaard et al., 2020). Het betreft het vermogen van een jongvolwassene om zich in te leven in hoe iemand anders denkt, en te beseffen dat dit kan verschillen van het eigen denken.

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Begrijpt niet dat er verschillende manieren zijn om een situatie te beschouwen.
- Kan moeilijk bepalen in hoeverre het eigen perspectief verschilt van het perspectief van de ander.
- Kan zich moeilijk verplaatsen in een ander met betrekking tot de attitudes, gedachten en intenties van de ander

Toelichting

- *Let op het verschil met empathie tonen:* Perspectief nemen gaat over het inschatten van attitudes, gedachten en intenties bij anderen. Heeft een jongvolwassene het vermogen om zich voor te stellen wat iemand anders denkt of bedoelt? Empathie tonen heeft betrekking op gevoelens, het gaat in op het kunnen begrijpen en inschatten van gevoel.

Voorbeeldvragen

- Er zijn vaak verschillende manieren om naar een situatie te kijken. Heb je daar een voorbeeld van?
- Hoe goed kun jij je verplaatsen in de gedachten van anderen? Hoe doe je dat? Hoe weet je wat de ander bedoelt?

3.2.1.8 Moreel redeneren (zonder denkfouten)

Definitie

Moreel redeneren houdt in dat een persoon kan redeneren en oordelen of bepaald gedrag goed of slecht is. Nadruk ligt hierbij niet zozeer op het oordeel zelf, maar vooral op de rechtvaardiging van het oordeel (Spanjaard et al., 2020). Gibbs (2003) formuleert vier stadia van moreel redeneren. In stadium 1 beoordeelt een jongvolwassene gedrag als goed of slecht op basis van de straf of beloning die erop volgt. De straf of beloning wordt bepaald door mensen met meer 'macht', zoals ouders, leerkrachten of andere autoriteiten. In stadium 2 bepaalt de jongvolwassene wat goed of fout gedrag is op basis van een gecalculeerde weging van het eigenbelang. Vanaf stadium 3 wordt meer 'volwassen' geredeneerd. In dit stadium staat de interpersoonlijke wederkerigheid centraal zoals de relatie met anderen, voor elkaar zorgen en wederzijds respect. In stadium 4 voeren complexere sociale systemen de boventoon: regels worden geaccepteerd als ze bijdragen aan een goede en rechtvaardige samenleving.

Sommige mensen maken denkfouten bij het redeneren en oordelen over gedrag. Denkfouten zijn redenen die mensen geven om eigen gedrag te rechtvaardigen, de gevolgen van het gedrag te verzachten en/of de verantwoordelijkheid en schuld buiten zichzelf te leggen (Spanjaard et al., 2020).

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Richt zich vooral op de goedkeuring van de eigen directe omgeving.
- Is gericht op eigengewin.
- Laat zich onvoldoende leiden door waarden, normen en afspraken uit de samenleving en regelgeving vanuit de wet.
- Maakt veel denkfouten: egocentrisch denken, goedpraten, anderen de schuld geven en/of uitgaan van het ergste.

Toelichting

- Wanneer de fasen van moreel redeneren volgens Gibbs worden toegepast, kan worden gesteld dat er sprake is van een leeftijdsadequate ontwikkeling zodra minimaal stadium 3 van het moreel redeneren is bereikt (Gibbs et al., 2019).
- Bij egocentrisch denken plaatst iemand zijn eigen behoeften, wensen of belangen centraal, zonder rekening te houden met anderen. → “Waarom zou ik me aan de regels houden, als deze mij tegenwerken?”
- Bij goedpraten probeert iemand zijn gedrag te rechtvaardigen of minder erg te laten lijken door het te bagatelliseren of excuses aan te voeren. Het doel is om de morele ernst van het gedrag te verlagen, zodat het makkelijker is om ermee te leven of het te herhalen. → “Ik heb het gestolen, maar de winkel verdient toch genoeg.”
- Bij het anderen de schuld geven schuift een persoon de verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag af op anderen. Het idee is dat het gedrag een logisch of onvermijdelijk gevolg was van wat een ander deed, waardoor de persoon zichzelf vrijpleit van schuld. → “Het is zijn eigen schuld, hij begon ermee.”
- Wanneer een persoon uitgaat van het ergste, gaat iemand automatisch uit van negatieve bedoelingen van anderen of van een dreigende situatie, vaak zonder dat daar objectief bewijs voor is. Dit kan leiden tot overdreven of agressieve reacties als een manier om zichzelf te beschermen tegen een (vermeende) dreiging. → “Als ik nu niet ga vechten of voor mijzelf opkom, zullen ze denken dat ik zwak ben.”

Voorbeeldvragen

- Hoe bepaal je in een situatie wat juist en onjuist is?
- Als je iets doet dat volgens de wet niet mag, hoe rechtvaardig je dat voor jezelf?
- In hoeverre geldt wat in de wet staat ook voor jou?
- Als je merkt dat je gedrag negatieve gevolgen heeft voor anderen, hoe reageer je dan?

3.2.1.9 Empathie tonen

Definitie

Empathie tonen betreft het spiegelen van gevoelens die passen bij de situatie waarin de ander verkeert. Dit wordt ook wel ‘empathisch vermogen’ genoemd: het kunnen begrijpen en delen van gevoelens van anderen (Spanjaard et al., 2020). Dit kan zowel cognitief (begrijpend) als affectief (meelevend) (Elliott et al., 2011). Cognitieve empathie heeft betrekking op het kunnen begrijpen van de emoties die de ander voelt. Het gaat over het bedenken hoe een ander zich voelt. Affectieve empathie heeft betrekking op het kunnen voelen van de emoties die de ander voelt.

Wanneer geen sprake is van een adequate empathische ontwikkeling, dan is de jongvolwassene niet goed in staat het gevoel van de ander op te merken, te begrijpen en te spiegelen (Spanjaard et al., 2020).

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Is onvoldoende in staat het gevoel van de ander op te merken en te begrijpen.
- Heeft moeite met meeleven met de ander.
- Toont reacties die niet passen bij de situatie (bijvoorbeeld lachen als iemand verdrietig is).
- Geeft geen of weinig blijk van meeleven, begrip of steun.

Toelichting

- Het item kan gescoord worden wanneer sprake is van of problemen met betrekking tot cognitieve empathie, affectieve empathie of een combinatie.
- *Let op het verschil met perspectief nemen:* perspectief nemen heeft betrekking op het kunnen begrijpen en inschatten van attitudes, gedachten en intenties bij anderen. Empathie tonen heeft betrekking op het kunnen begrijpen en inschatten van gevoel.

Voorbeeldvragen

- In hoeverre lukt het jou om te zien en te begrijpen hoe het met een ander gaat?
- Als je met iemand praat die verdrietig is, probeer je dan te begrijpen wat diegene precies doormaakt, ook al heb je het zelf niet meegemaakt? Wat doe je om te zorgen dat je echt begrijpt hoe de ander zich voelt?
- Wanneer je met iemand in gesprek bent die verdrietig is, hoe zorg je ervoor dat je begrijpt waarom de ander zich zo voelt?
- Als iemand zich ongemakkelijk of gekwetst voelt, hoe reageer je dan?

3.2.1.10 Schuld en schaamte

Definitie

Schuld betreft het onaangename gevoel dat iemand krijgt wanneer deze denkt iets verkeerd gedaan te hebben, of iemand schade te hebben berokkend. Schuld richt zich op het gedrag en gaat over verantwoordelijkheid nemen voor je daden.

Schaamte betreft een pijnlijk gevoel dat iemand heeft wanneer deze denkt dat hij als persoon tekortschiet of afgewezen wordt. Het gevoel richt zich op de eigen persoon en kan betrekking hebben op het zelfbeeld. De jongvolwassene voelt zich bijvoorbeeld 'klein', waardeloos of machteloos en zou zich willen verbergen of ontsnappen (Spanjaard et al., 2020).

Om schuld en schaamte te kunnen ervaren, moet een jongvolwassene beschikken over zelfbewustzijn en het vermogen om te reflecteren op het eigen handelen vanuit het perspectief van een ander (Spanjaard et al., 2020).

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft moeite met zelfreflectie en om het eigen handelen te zien vanuit het perspectief van een ander.
- Ervaart weinig tot geen schuld- en schaamtegevoelens over eigen gedrag wanneer dit negatieve gevolgen heeft voor een ander.
- Laat weinig herstelgedrag zien.

Toelichting

- Het item kan gescoord worden wanneer er signalen aanwezig zijn van problemen op het gebied van schuld of van schaamte.
- Er is sprake van een achterlopende ontwikkeling als iemand zich niet verantwoordelijk voelt voor de gevolgen van zijn gedrag en gevoelens van schuld of schaamte ontbreken.

Voorbeeldvragen

- Als je iets verkeerd doet, hoe beïnvloedt dat je gevoel over jezelf?
- Als jij je schuldig voelt, wat doe jij dan?
- Als jij je voor jezelf schaamt, wat doe jij dan?
- Kun je een situatie beschrijven waarin je iets hebt gedaan wat je later als fout beschouwde? Hoe voelde je je daarna? Probeerde je de situatie te herstellen, of zocht je juist een manier om het te verbergen?
- Als je iets gedaan hebt wat je niet had moeten doen, hoe ga je dan om met de gevolgen voor anderen? (Voel je je verantwoordelijk en probeer je te herstellen, of probeer je het gedrag uit je geheugen te wissen?)

3.2.1.11 Emotieregulatie

Definitie

Emotieregulatie verwijst naar het beïnvloeden van welke emotie je voelt, wanneer je die emotie voelt en op welke manier je de emotie ervaart en uit. Emotieregulatie dient een doel, meestal het veranderen van de intensiteit of beleving van de emotie. Dit kan door middel van verschillende strategieën, ook wel coping strategieën genoemd, zoals: focussen op de ademhaling, op een kussen slaan, met iemand praten, slapen, lezen, afleiding zoeken of wandelen.

Een jongvolwassene die moeite heeft met emotieregulatie, heeft minder controle over de eigen emoties en past vaker inadequate of disfunctionele emotieregulatiestrategieën toe (Spanjaard et al., 2020). In het geval dat er wel passende emotieregulatiestrategieën worden toegepast, is dat niet op eigen initiatief en/of niet op het juiste moment.

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft weinig controle over de uiting van emoties.
- Heeft moeite om boosheid, frustratie, angst of verdriet te beheersen.
- Kan moeilijk praten over zijn emoties en vindt het moeilijk om emoties te benoemen.
- Past vaker inadequate emotieregulatie strategieën toe. Denk bijvoorbeeld aan jezelf terugtrekken, zelfdevaluatie, opgeven, rumineren, negatief denken of anderen de schuld geven.
- Past passende emotieregulatie strategieën alleen toe onder begeleiding of niet op het juiste moment.

Toelichting

- Jongvolwassenen die devalueren, denken dat het enkel hun probleem is en leggen de fout bij zichzelf neer. “Ik ben niet goed genoeg.”
- Rumineren heeft betrekking op het herhaaldelijk langdurig erover denken en piekeren. “Wat als ...?”
- Als er sprake is van een gebrekkige boosheidsregulatie, zal een jongvolwassene zijn boosheid vaker verbaal of fysiek agressief uiten naar anderen of objecten.

Voorbeeldvragen

- Hoe merk je op dat je een sterke emotie ervaart, zoals boosheid of verdriet? Wat voor signalen herken je?
- Kun je een moment herinneren waarin je jezelf ervan weerhield om boos of gefrustreerd te reageren, omdat je wist dat dit de situatie niet zou verbeteren? Wat deed je in plaats daarvan om je emoties anders te ervaren of uit te drukken?
- Hoe reguleer jij je emoties?
- Hoe ga je om met je emoties? Wat doe je om jezelf te kalmeren?
- Heb je ooit gemerkt dat je emoties de overhand krijgen in een situatie? Hoe reflecteer je daarna op je reactie en wat zou je de volgende keer anders doen?

3.2.1.12 Impulscontrole

Definitie

Impulscontrole verwijst naar de controle over verschillende impulsen. Impulscontrole heeft betrekking op het remmen van reacties en het controleren van verschillende impulsen. Jongvolwassenen met voldoende impulscontrole denken eerst na over de mogelijke gevolgen en risico's voordat zij tot een handeling overgaan (Spanjaard et al., 2020).

Het tegenovergestelde, impulsiviteit, betreft een gebrek aan zelfbeheersing of tekortkomingen in het remmen van reacties, wat leidt tot overhaast en ongepland gedrag (Spanjaard et al., 2020).

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft weinig controle over impulsen.
- Handelt zonder na te denken.
- Kan een handeling moeilijk remmen als deze eenmaal is begonnen.

Toelichting

- *Overlap met emotieregulatie:* Impulscontrole gaat in op de non-emotionele impulscontrole. Het controleren van bijvoorbeeld woede-impulsen vallen onder emotieregulatie.
- *Overlap met planning en besluitvorming:* Impulscontrole heeft vooral te maken met het remmen van onmiddellijke en ongeplande reacties. Planning en besluitvorming richt zich op het actief plannen van stappen om een bepaald doel te bereiken.

Voorbeeldvragen

- Wat is voor jou impulsief handelen/impulsiviteit?
- Kun je je een moment herinneren waarop je impulsief hebt gehandeld, zonder echt na te denken over de gevolgen? Wat gebeurde er toen, en hoe voelde je je achteraf?
- Hoe ga je om met situaties waarin je voelt dat je iets wilt doen, maar weet dat het misschien geen goede keuze is? Kun je een voorbeeld geven van zo'n situatie?
- Als je in een situatie zit waarin je snel moet reageren (bijvoorbeeld in een discussie of conflict), hoe zorg je ervoor dat je niet impulsief handelt?

3.2.1.13 Controle over sensatiezoeken

Definitie

Sensatiezoekend gedrag verwijst naar het opzoeken van nieuwe, spannende ervaringen die mogelijk risico's met zich meebrengen. Onderzoek laat zien dat impulsiviteit en sensatiezoekend gedrag aan elkaar gecorreleerd zijn, maar een verschillend ontwikkelingstraject kennen. Sensatiezoekend gedrag is niet altijd impulsief. Bungeejumpen levert een gevoel van sensatie op, maar er is van tevoren over nagedacht en een kaartje gekocht (Spanjaard et al., 2020).

Signalen van een achterlopende ontwikkeling

- Is geneigd sensatiezoekend gedrag te vertonen waar risico's aan verbonden zijn.
- Denkt minder na over de gevolgen en risico's alvorens gedrag te tonen.

Toelichting

- Het item wordt gescoord wanneer een jongvolwassene veel sensatiezoekend gedrag vertoont en daardoor in de problemen komt. Denk bijvoorbeeld aan crimineel gedrag als gevolg van het opzoek zijn naar spanning en sensatie, vuurwerkmisbruik, drugsmisbruik en het vooraan staan bij een alarmsituatie.

Voorbeeldvragen

- Hoe belangrijk is voor jou het opzoeken van spanning en sensatie? Wat doe je om dit te vinden? Wat doe je om tijdig te stoppen, zodat je niet in de problemen komt?
- Welke rol spelen alcohol, softdrugs en harddrugs in jouw leven? Bij het gebruik van deze middelen: Hoe vaak en hoe veel gebruik je dan? Welke invloed heeft dat op jou?

3.2.2 Items Screeningslijst:

Kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische setting

1. Interpersoonlijk functioneren
2. Ingangen voor gedragsverandering binnen het jeugdstrafrecht
3. Moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid
4. Negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI

3.2.2.1 Interpersoonlijk functioneren

Definitie

Interpersoonlijk functioneren heeft betrekking op het openstaan voor begeleiding van volwassenen. Bijvoorbeeld door ondersteuning en beïnvloeding door ouders/verzorgers of andere volwassenen in de relationele kring of professionals. Daarnaast kan het betrekking hebben op behandelmotivatie: het openstaan en mee willen werken aan een traject met een professional, gericht op verandering (Lenkens et al., 2023).

Interpersoonlijk functioneren is een dynamisch construct en is afhankelijk van de situatie waarin iemand zich bevindt. Externe factoren als juridische druk, behandelfactoren als motivatie en individuele factoren als de ontwikkelfase of persoonlijkheid kunnen van invloed zijn op de mate waarin een jongvolwassene openstaat voor begeleiding of behandeling (Lenkens et al., 2023).

Signalen van het kunnen profiteren van een pedagogische context

- Staat open voor instructie.
- Laat zich corrigeren en bijsturen.
- Laat zich aanspreken op zijn gedrag.
- Staat open voor de ideeën en mening van de ander.
- Staat open voor sociale, emotionele of praktische ondersteuning of beïnvloeding door ouders/verzorgers of andere volwassenen binnen de relationele kring en is in staat deze te ontvangen.

Toelichting

- Houd rekening met de ontwikkelfase waarin de jongvolwassene zich bevindt. Tijdens de adolescentie verandert het interpersoonlijk functioneren. Adolescenten houden zich bezig met identiteitsvorming en zijn op zoek naar autonomie. Aandacht verschuift van familiale relaties naar vriendschappelijke en romantische relaties (Lam et al., 2014). Tijdens de fase van *'emerging adulthood'* verliezen jongvolwassenen de ondersteuning en structuren die worden geboden door scholen, gezinnen en hulpverleningsorganisaties (Wood et al., 2017).
- Interpersoonlijk functioneren is een dynamisch construct. Bij het scoren van dit item is het belangrijk te beoordelen of er aanknopingspunten zijn voor een houding van de jongvolwassene om zich te laten begeleiden.

Voorbeeldvragen

- Wanneer iemand je een aanwijzing of advies geeft, hoe reageer je dan meestal? Als je feedback krijgt die je niet begrijpt, hoe reageer je dan?
- Hoe voel je je over het ontvangen van instructies van iemand die een autoriteit over je heeft (zoals een leidinggevende of docent)? (Voel je je gemakkelijk om te luisteren, of vind je het lastig om te accepteren wat zij zeggen?)
- Hoe ervaar je het contact met een leidinggevende, mentor of wijkagent in algemene zin?
- In hoeverre lukt het jou om te accepteren dat er organisaties of mensen zijn die boven jou staan? Denk bijvoorbeeld aan leerkrachten, sporttrainers of politie.

3.2.2.2 Ingangen voor gedragsverandering binnen het jeugdstrafrecht

Definitie

Sancties en maatregelen die opgelegd kunnen worden vanuit het jeugdstrafrecht hebben een pedagogisch karakter en een accent van heropvoeding. Ze zijn meer gericht op het ondersteunen van jongvolwassenen in hun ontwikkeling dan sancties en maatregelen binnen het volwassenstrafrecht. Overzicht van erkende justitiële jeugdinterventies zijn opgenomen in de databank Effectieve jeugdinterventies (Nederlands Jeugdinstituut, 2025).

Intramurale sancties en maatregelen: In een JJI wordt meer nadruk gelegd op het bieden van begeleiding en hulp, zoals trainingen en onderwijs. Doorgaans wordt vaker gebruikgemaakt van een groepsgerichte aanpak, waarin jongeren de mogelijkheid krijgen zich te ontwikkelen binnen een gestructureerde sociale omgeving. Behandelprogramma's zijn gericht op specifieke ontwikkelingsbehoeften richting volwassenheid. In een PI ligt de nadruk meer op uitvoering van de straf, er wordt minder gefocust op ontwikkelingsbehoeften en er zijn minder programma's voor rehabilitatie.

Extramurale sancties en maatregelen: Maatregelen uit het jeugdstrafrecht betrekken vaak het systeem van de jongvolwassene. Denk bijvoorbeeld aan gezinsgerichte interventies of speciale bijeenkomsten voor naasten bij toepassing van een interventie. Binnen het jeugdstrafrecht kan de jongvolwassene begeleid worden door de jeugdreclassering, waarbij de focus ligt op herstel en het begeleiden van de jongvolwassene naar een positieve toekomst. Daarentegen richt de volwassenreclassering zich meer op risicobeheersing, zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid.

Signalen van het kunnen profiteren van een pedagogische context

- Kan profiteren van een sanctie of maatregel met een pedagogisch karakter.
- Wanneer in een pedagogische context geplaatst, zijn er nog mogelijkheden tot gedragsverandering.

Toelichting

- Een “aanwijzing voor het kunnen profiteren van een maatregel vanuit een pedagogische context” moet gescoord worden als de jongvolwassene gebaat is bij toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht. Onafhankelijk of eenzelfde maatregel of interventie geadviseerd kan worden in het volwassenstrafrecht.
- Een specifiek kenmerk van een pedagogisch aspect bij intramurale sancties betreft *groepsgerichte hulpverlening*. Het item kan gescoord worden wanneer de jongvolwassene gebaat is bij een leefklimaat waarin ondersteuning wordt geboden bij het wonen met leeftijdsgenoten in groepsverband. De jongvolwassene heeft behoefte aan mogelijkheden voor interactie met leeftijdsgenoten en het oefenen van sociale interactievaardigheden.
- Een specifiek kenmerk van een pedagogisch aspect bij extramurale sancties betreft *gezinsgerichte hulpverlening of praktische en outreachende ondersteuning*

Voorbeeldvragen

- Zou je het prettig vinden als een hulpverlener je benadert om samen doelen te stellen, of wil je liever zelf bepalen wanneer je hulp ontvangt?
- Wat vind je van het idee om persoonlijke doelen te bereiken in een groep met mensen met vergelijkbare ervaringen?
- Zou het helpen als een hulpverlener met je familie werkt om je situatie te verbeteren, of zou je je dan minder comfortabel voelen?

3.2.2.3 Moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid

Definitie

Een individu wordt in verschillende levensfasen geconfronteerd met verschillende verwachtingen en eisen vanuit de omgeving. Deze ‘ontwikkelingstaken’ kunnen gezien worden als thema’s die karakteristiek zijn voor een specifieke levensfase binnen een bepaalde cultuur en die bepaalde vaardigheden vragen (Spanjaard & Slot, 2015). Ontwikkelingstaken richten zich onder andere op maatschappelijke verwachtingen, identiteit en autonomie (Spanjaard et al. 2020). Wanneer het de jongvolwassene niet lukt om de ontwikkelingstaken te volbrengen en hierbij ondersteuning nodig heeft, kan men spreken van moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid.

Signalen van het kunnen profiteren van een pedagogische context

- Heeft problemen op het gebied van scholing, de jongvolwassene heeft bijvoorbeeld geen startkwalificatie. Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger);
Óf
Heeft problemen op het gebied van werk. De jongvolwassene heeft geen werk of moeite om werk te behouden.
- Heeft moeite met het vormen van een eigen identiteit en (bepaalde mate van) autonomie. De jongvolwassene weet nog niet goed wie hij is en/of wat hij wil. Heeft moeite met het zelfstandig uitvoeren van beslissingen die aansluiten bij wie hij is en wat hij wil.

Toelichting

- Wanneer de jongvolwassene inzicht heeft in zichzelf en zijn persoonlijke doelen, maar de middelen of ondersteuning mist om deze doelen op een haalbare en maatschappelijk verantwoorde manier te bereiken kan dit item gescoord worden als “ja”.

Voorbeeldvragen

- Wat doe je overdag qua opleiding en/of werk? Hoe gaat dit?
- Heb je een schooldiploma? Welk schooldiploma heb je?
- Hoe zou je willen dat je dag eruitziet?
- Wat vind je belangrijk in je verdere toekomst? Wat zou je graag willen doen nu? En straks, als je een jaar ouder bent?

3.2.2.4 Negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI

Definitie

Bij oplegging van een intramurale maatregel of sanctie, kan gekozen worden voor plaatsing in een JJI of PI. In de JJI ligt de nadruk sterk op opvoeding, onderwijs en rehabilitatie. Jongvolwassenen worden geplaatst op een groep. Er wordt veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van jongvolwassenen op cognitief, sociaal en emotioneel gebied. Dit item richt zich op extra detentieschade bij plaatsing in de PI in plaats van in een JJI.

Signalen van het kunnen profiteren van een pedagogische context

- Plaatsing in een volwassensetting van een PI zal een stagnerend of negatief effect hebben op de ontwikkeling. Het is belangrijk dat de jongvolwassene kan profiteren van het onderwijsaanbod en het overige aanbod in de JJI
- De jongvolwassene loopt groot risico op detentieschade. De jongvolwassene oogt erg kwetsbaar. Verwacht wordt dat de jongvolwassene moeilijk kan omgaan met de harde cultuur in de volwassen PI. Er zijn zorgen over risico op slachtofferschap van geweld of over sociale isolatie.

Toelichting

- Zowel in de JJI als PI is er kans op detentieschade. Bij het scoren van dit item is het belangrijk te focussen op extra negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI ten opzichte van plaatsing in een JJI.

3.3 Verdiepend onderzoek

Het Verdiepend onderzoek kan worden gebruikt door een pro Justitia rapporteur bij het opstellen van een pro Justitia rapportage.

Het Verdiepend onderzoek bevat de volgende vragen en items:

- Twee vragen over de leeftijd van de jongvolwassene: ten tijde van het tenlastegelegde en ten tijde van het opstellen van het advies.
- Dertien items met betrekking tot indicaties van een achterlopende ontwikkeling.
- Vier items met betrekking tot indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context.
- Open vragen, waaronder een vraag die ingaat op ‘andere overwegingen’.
- Een vraag naar het eindoordeel.

Hieronder worden de items met betrekking tot indicaties van een achterlopende ontwikkeling (paragraaf 3.3.1) en indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context toegelicht (paragraaf 3.3.2). Per item volgt een definitie, indicaties, toelichting en voorbeeldvragen. Verder zijn suggesties voor testmateriaal en mogelijke meetinstrumenten opgenomen.⁷ Hiernaast is een scoringsformulier ontwikkeld (zie bijlage 7).

⁷ De meetinstrumenten die zijn opgenomen zijn suggesties en betreffen geen uitputtende lijst. Sommige instrumenten zijn door de COTAN beoordeeld, bij anderen mist de COTAN-beoordeling. De verantwoordelijkheid voor het gebruik van de meetinstrumenten ligt bij de beoordelaar.

3.3.1 Items Verdiepend onderzoek: Ontwikkelingsdimensies

1. Verstandelijk functioneren
2. Cognitieve flexibiliteit
3. Planning en besluitvorming (gevolgen overzien)
4. Communicatieve vaardigheden
5. Weerstand bieden aan de invloed van anderen
6. Relaties opbouwen en onderhouden
7. Perspectief nemen
8. Moreel redeneren (zonder denkfouten)
9. Empathie tonen
10. Schuld en schaamte
11. Emotieregulatie
12. Impulscontrole
13. Controle over sensatiezoeken

3.3.1.1 Verstandelijk functioneren

Definitie

Het verstandelijk functioneren heeft betrekking op cognitieve en adaptieve vaardigheden. Met cognitieve vaardigheden worden intellectuele vaardigheden en executieve functies bedoeld. Het gaat om “denken” en “het verwerken van informatie”. Dit verwijst bijvoorbeeld naar *Werkgeheugen* (informatie kort onthouden en bewerken, kan iemand bijvoorbeeld onthouden wat hij moet halen in de supermarkt), *Verwerkingssnelheid* (hoe snel een persoon informatie begrijpt of taken kan uitvoeren), *Aandacht* (het kunnen concentreren zonder snel afgeleid te raken) en *Conceptueel denken* (verbanden leggen, dingen vergelijken of uitleggen) (Resing & Drenth, 2007; Spanjaard et al., 2020).

Adaptieve vaardigheden zijn praktische, sociale en conceptuele vaardigheden die iemand nodig heeft om zelfstandig in het dagelijks leven te functioneren. Denk aan voor jezelf zorgen, afspraken nakomen, met geld omgaan (American Psychological Association, 2013; Spanjaard et al. 2020).

Bij het scoren van dit item moet eerst bepaald worden of de jongvolwassene op een eerder moment in het leven is gediagnosticeerd met een (licht) verstandelijke beperking (LVB). Wanneer geen zicht is op de aanwezigheid van een LVB of er bij de jongvolwassene geen sprake is van een LVB, kan gekeken worden naar de andere indicaties die zijn genoemd.

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft een (licht) verstandelijke beperking.
- Heeft moeite met op een adequate manier vasthouden en verwerken van informatie.
- Is – volgens het normatieve verwachtingspatroon van die leeftijd - onvoldoende in staat om in het dagelijks leven zelfstandig te functioneren door gebrekkige vaardigheden.
 - o De jongvolwassene heeft moeite met basisactiviteiten zoals persoonlijke verzorging, het zorgdragen voor eigen kamer of woning en spullen, boodschappen doen, koken of het huishouden regelen.
 - o De jongvolwassene heeft problemen met het structureren van dagelijkse taken, vergeet afspraken, heeft geen overzicht over verplichtingen.
- Is sterk afhankelijk van ouders, verzorgers, hulpverlening omtrent de dagelijkse vaardigheden, financiën, plannen en organiseren.

Toelichting

- Het item kan zowel gescoord worden wanneer er sprake is van een (licht) verstandelijke beperking, wanneer er indicaties zijn voor problemen op het gebied van intellectuele vaardigheden of wanneer er indicaties zijn voor problemen op het gebied van het adaptief functioneren.
- Denk bij hulpverlening bijvoorbeeld aan begeleiding door William Schrikker Jeugdbescherming en Jeugdreclassering. Denk hiernaast aan begeleiding door bijvoorbeeld Accare, Amerpoort, ASVZ, 's Heeren Loo Humanitas DMH, Koraal, MEE, Middin, Pameijer en Pluryn.⁸
- Maak zo mogelijk onderscheid tussen onkunde en onwil bij de jongvolwassene. Heb oog voor overbelasting/overvraging.

Voorbeeldvragen

- Hoe verzorg je jezelf? (Ga bijvoorbeeld in op douchen, scheren, tandenpoetsen, ondergoed en sokken verschoneren, sporten, gezond eten).
- Hoe gaat in jouw geval het zorgen voor eten (koken)? En het huishouden? Hoe zorg je voor je eigen kamer en spullen?
- Hoe organiseer je je dagelijks leven? Hoe ziet jouw week eruit wat betreft school of werk?
- Hoe ga je met geld om? Kan je sparen, heb je schulden?

Mogelijke meetinstrumenten

- Wechsler Adult Intelligence Scale-IV (WAIS-IV; Wechsler, 2012).
- Wechsler Nonverbal Scale Of Ability (WNV-NL; Wechsler & Naglieri, 2008)
- Vragenlijst voor adaptief gedrag (ADAPT; Jonker et al., 2021).
- Groninger Intelligentietest 2 (GIT-2; Luteijn & Barelds, 2004).
- Snijders-Oomen niet-verbale intelligentietest Revised 6-40 (SON-R 6-40; Tellegen & Laros, 2011).
- Raven SPM verkorte versie (Raven SPM; Pearson Assessment and Information, 2014)

⁸ Overgenomen uit: Landelijk Kenniscentrum LVB. (2024) Signalenkaart LVB.

3.3.1.2 Cognitieve flexibiliteit

Definitie

Cognitieve flexibiliteit betekent dat iemand zijn gedrag of manier van denken kan aanpassen wanneer de omstandigheden veranderen, denk bijvoorbeeld aan veranderde eisen, prioriteiten of verschillende perspectieven. Een jongvolwassene met voldoende cognitieve flexibiliteit kan schakelen tussen verschillende taken of veranderingen van regels, een probleem vanuit meerdere invalshoeken bekijken of gedrag aanpassen wanneer dit nodig is. Wanneer deze vaardigheden minder goed ontwikkeld zijn, blijft iemand vasthouden aan oude patronen of regels, ook al vraagt de situatie iets anders (Spanjaard, 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Is onvoldoende in staat om adequaat te wisselen tussen perspectieven en gedragingen.
- Heeft moeite het gedrag te veranderen als dat door de omgeving verwacht wordt.
- Toont onafgestemd of 'perseveratief' gedrag. De jongvolwassene gaat door met bepaald gedrag, terwijl de omstandigheden zijn veranderd of het gedrag als inadequaar wordt bestempeld. De jongvolwassene blijft hangen in dezelfde patronen en gedragingen.
- Toont 'rigide' gedrag. De jongvolwassene heeft moeite om het eigen denkkader of gedrag aan te passen aan veranderde omstandigheden. Hierbij gaat het om starre denkstijlen of gedragspatronen.

Toelichting

- Kenmerk van perseveratie is het vast blijven hangen in een eerder antwoord of handeling. Voorbeeld: In een gesprek blijft een persoon steeds hetzelfde antwoord herhalen, ook al is de vraag veranderd.
- Kenmerk van rigiditeit is het niet in staat zijn om flexibel te schakelen. Voorbeeld: Iemand blijft vasthouden aan een strikte dagindeling en raakt van slag als er iets verandert. Denk bijvoorbeeld aan hoe een jongvolwassene reageert op veranderingen, kan de jongvolwassene schakelen en zich aanpassen of reageert deze boos of verdrietig?
- Maak zo mogelijk onderscheid tussen onkunde en onwil bij de jongvolwassene.
- *Let op het verschil met perspectief nemen:* Cognitieve flexibiliteit gaat vooral over het aanpassen en wisselen van eigen denkpatronen. Iemand die cognitieve flexibiliteit bezit kan zijn denken aanpassen en schakelen tussen verschillende ideeën of benaderingen bij het oplossen van problemen. Perspectief nemen gaat vooral over het inzicht krijgen in de gedachten van anderen. De jongvolwassene begrijpt hoe iemand anders denkt, zonder het zelf te ervaren

Voorbeeldvragen

- Hoe reageer je als afspraken plotseling veranderen?
- Kun je een situatie beschrijven waarin iets heel anders liep dan je verwachtte? Hoe voelde dat en hoe reageerde je?
- Hoe reageer je als er een verandering komt in je school- of werkrooster?
- Hoe zou je reageren als een vaste gewoonte verandert (bv. thuis een andere maaltijd dan normaal)?
- Hoe overtuigd ben je van je eigen mening? Hoe ga je ermee om als je erachter komt dat je in een situatie toch niet gelijk had?

Mogelijke meetinstrumenten

- Behavior Rating Inventory of Executive Function – Adult Version (BRIEF-A; Scholte & Noens, 2011).
- Behavioural Assessment of the Dysexecutive Syndrome (BADS; Wilson et al., 1996).
- Modified Wisconsin Sorting Card Test (M-WCST; Grant et al., 1948).
- Kaufman NeuroPsychologische Screening (K-SNAP, Kaufman & Kaufman, 1994).

3.3.1.3 Planning en besluitvorming (gevolgen overzien)

Definitie

Planning en besluitvorming gaat over het vermogen om doelen te stellen, stappen uit te zetten en keuzes te maken op een doordachte manier. Het gaat niet alleen om het nemen van beslissingen, maar ook om het proces daarachter: verschillende mogelijkheden afwegen, strategieën bedenken om het doel te bereiken en nadenken over de gevolgen.

Een jongvolwassene die achterloopt in de ontwikkeling, is vaak minder goed in staat om systematisch en strategisch vooruit te plannen, de gevolgen van beslissingen op de lange termijn te overzien en keuzes te maken die gebaseerd zijn op rationeel nadenken in plaats van op emoties of sociale druk (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft moeite met probleemoplossing.
- Pakt problemen op of stelt doelen zonder voldoende na te denken over mogelijkheden en stappen, of bedenkt onrealistische of onuitvoerbare stappen.
- Neemt beslissingen op basis van emoties en sociale druk in plaats van rationele overwegingen.

Toelichting

- Op welke manier beslist de jongvolwassene of hij gaat leren voor een toets of uitgaat met zijn vrienden, hoe denkt de jongvolwassene na over de gevolgen?
- *Let op het verschil met weerstand bieden aan de invloed van anderen:* De indicatie “neemt beslissingen op basis van emoties en sociale druk” betekent dat de jongvolwassene keuzes maakt op basis van de invloed van sociale factoren, vaak emotioneel en op korte termijn. Dit verschilt van weerstand bieden aan de invloed van anderen, omdat weerstand bieden aan de invloed van anderen betrekking heeft op het vermogen om zelfstandig beslissingen te nemen *ondanks* sociale druk.
- *Let op het verschil met impulscontrole:* Actie vs. Reactie: Planning en besluitvorming richt zich op het actief plannen van stappen om een bepaald doel te bereiken, terwijl impulscontrole vooral te maken heeft met het remmen van onmiddellijke en ongeplande reacties.

Voorbeeldvragen

- Als je een probleem hebt, zoals het kwijt zijn van je huissleutels of je telefoon, hoe pak je dat aan?
- Wat vind jij belangrijke punten/factoren/aspecten in het maken van keuzes?
- Kun je een situatie beschrijven waarin je een belangrijke beslissing moest nemen? Hoe kwam je tot je keuze? Wat gaf de doorslag?
- Als je een beslissing hebt genomen, hoe denk je achteraf na over de gevolgen? Hoe beoordeel je of het een goede beslissing was?
- Als je keuzes maakt, denk je dan vaak na over de gevolgen op de lange termijn, of vooral over wat nu het beste voelt?

Mogelijke meetinstrumenten

- Behavior Rating Inventory of Executive Function – Adult Version (BRIEF-A; Scholte & Noens, 2011).
- Behavioural Assessment of the Dysexecutive Syndrome (BADS; Wilson et al., 1996).

3.3.1.4 Communicatieve vaardigheden

Definitie

Communicatieve vaardigheden hebben betrekking op gespreksvaardigheden die gebruikt worden in de verbale en non-verbale communicatie met anderen. Verbale vaardigheden hebben betrekking op het taalkundig uiten van jezelf en het goed onder woorden kunnen brengen van wat je wilt zeggen. Non-verbale vaardigheden hebben betrekking op lichaamstaal, gezichtsuitdrukking, oogcontact en geluiden die bevestigen dat er geluisterd wordt naar de ander (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Drukt zich verbaal en non-verbaal beperkt uit.
- Weet niet goed hoe en/of in welke context bepaalde gespreksvaardigheden moeten toegepast moeten worden.
- Is zich onvoldoende bewust van de eigen lichaamshouding en uitstraling.
- Maakt bij onbegrip in de onderlinge interactie dit niet kenbaar aan de ander.

Toelichting

- Let bij de beoordeling vooral op momenten van *rustige interactie*.
- Het onhandig of ongepast uiten van emoties als gevolg van boosheid valt onder emotieregulatie. Tenzij de jongvolwassene wel in staat is de emotie te reguleren, maar niet geleerd heeft deze op een in de context passende manier te uiten.

Voorbeeldvragen

- Beïnvloed de plek waar jij een gesprek voert jouw gespreksvaardigheden en/of gevoel bij een gesprek? (Voel je je minder op je gemak?)
- Wanneer je met iemand een belangrijk onderwerp bespreekt, hoe zorg je ervoor dat ze je goed begrijpen?
- Als iemand jou iets vertelt, hoe controleer je of je het goed hebt begrepen?
- Hoe gebruik je lichaamstaal of gezichtsuitdrukking in een gesprek? Hoe let je daarop?

3.3.1.5 Weerstand bieden aan de invloed van anderen

Definitie

Weerstand bieden aan de invloed van anderen heeft betrekking op het maken van eigen keuzes bij beïnvloeding door anderen en het gevolg geven aan de eigen keuzes (Spanjaard et al., 2020). De kern van weerstand bieden aan de invloed van anderen betreft assertiviteit en weerbaarheid tegenover sociale druk.

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Gaat makkelijk mee in de activiteiten en gedragingen van anderen, ook wanneer deze tegen de eigen wensen en principes ingaan.
- Vindt het moeilijk om zich assertief te uiten.
- Vindt het moeilijk om bepaalde situaties te vermijden.

Toelichting

- *Let op het verschil met planning en besluitvorming:* Planning en besluitvorming heeft betrekking op het vermogen om vooruit te denken, doelen te stellen en rationele keuzes te maken. Weerstand bieden aan de invloed van anderen heeft betrekking op het vermogen om ondanks de aanwezigheid van sociale druk onafhankelijk beslissingen te nemen.

Voorbeeldvragen

- Hoe belangrijk vind jij de mening over jou van anderen?
- Wat vind jij van “nee” zeggen?
- Als iemand iets aan jou vraagt en/of voorstelt, maak je dan gelijk een keuze?
- Bevind je je weleens in een situatie waarin je iets doet om erbij te horen, ook al voelde je je daar niet goed bij?
- Kun je je een situatie herinneren waarin je onder druk werd gezet om iets te doen wat je niet wilde? Hoe heb je toen gereageerd? Wat heb je geleerd van die ervaring?
- Heb je ooit meegedaan aan iets alleen maar omdat anderen het deden, terwijl je het eigenlijk niet wilde? Hoe kwam je tot die beslissing en hoe voelde je je er daarna over? Hoe rechtvaardig je deelname aan die situatie?
- Welke invloed heeft wat anderen over jou zeggen op sociale media over jouw gedrag? Welke dingen doe je daarom anders?

Mogelijke meetinstrumenten

- Resistance to Peer Pressure Inventory (Steinberg & Monahan, 2007)

3.3.1.6 Relaties opbouwen en onderhouden

Definitie

Relaties opbouwen en onderhouden verwijst naar de mogelijkheid om met andere personen een band op te bouwen en te onderhouden. Het kan betrekking hebben op een familiäre, vriendschappelijke of een romantische en/of seksuele band. Relaties met leeftijdgenoten komen voornamelijk voort uit gelijke interesses, kennis, ideeën, sociale positie en persoonskenmerken (Spanjaard et al., 2020).

Bij onvoldoende ontwikkelde relationele vaardigheden is de kans op (vriendschappelijke) relaties die uit balans zijn groter. Er is minder sprake van wederkerigheid en meer kans op ongelijkwaardigheid. Er kan sprake zijn van te weinig inzicht in wanneer en hoe een vriendschap aangegaan of verbroken kan of moet worden (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft vriendschappen die niet gebaseerd zijn op wederkerigheid en gelijkwaardigheid.
- Heeft geen (pro-sociale) relatie of (pro-sociale) vriendschappen).
- Overziet niet wanneer en hoe een vriendschap aangegaan kan worden of wanneer een vriendschap ongezond is voor de eigen ontwikkeling.
- Mist vaardigheden om een hechte (vriendschappelijke) relatie aan te gaan en/of te onderhouden.

Toelichting

- Kern van dit item bevindt zich in de wederkerigheid van de relatie en niet of de relatie wordt aangegaan met pro-sociale personen.

Voorbeeldvragen

- Hoe maak jij nieuwe vrienden?
- Wat vind jij belangrijk in een vriendschappelijke relatie?
- Hoe weet je of een relatie of vriendschap gezond is voor jou? Wat doe je als je het gevoel hebt dat een relatie niet goed voor je is?
- Hoe ga je om met conflicten in relaties?
- Als er iets is dat je dwarszit in een vriendschap of relatie, hoe ga je daarmee om? Hoe open en eerlijk ben je over je gevoelens?

Mogelijke meetinstrumenten

- Taken en Vaardigheden van Adolescenten (TVA en TVA+; Berends et al., 2016)

3.3.1.7 Perspectief nemen

Definitie

Perspectief nemen gaat over het kunnen inschatten van de gedachten, attitudes en intenties van anderen. Het betekent ook dat een jongvolwassene zich bewust is dat er meerdere manieren zijn om een situatie te beleven of te interpreteren (Spanjaard et al., 2020). Het betreft het vermogen van een jongvolwassene om zich in te leven in hoe iemand anders denkt, en te beseffen dat dit kan verschillen van het eigen denken.

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Begrijpt niet dat er verschillende manieren zijn om een situatie te beschouwen.
- Kan moeilijk bepalen in hoeverre het eigen perspectief verschilt van het perspectief van de ander.
- Kan zich moeilijk verplaatsen in een ander met betrekking tot de attitudes, gedachten en intenties van de ander.

Toelichting

- *Let op het verschil empathie tonen:* Perspectief nemen gaat over het inschatten van attitudes, gedachten en intenties bij anderen. Heeft een jongvolwassene het vermogen om zich voor te stellen wat iemand anders denkt of bedoelt? Empathie tonen heeft betrekking op gevoelens. Emotionele perspectiefname (zoals inleven, meeleven, meevoelen) valt onder empathie tonen.

Voorbeeldvragen

- Er zijn vaak verschillende manieren om naar een situatie te kijken. Heb je daar een voorbeeld van?
- Hoe goed kun jij te verplaatsen in de gedachten van anderen? Hoe doe je dat? Hoe weet je wat de ander bedoelt?

3.3.1.8 Moreel redeneren (zonder denkfouten)

Definitie

Moreel redeneren houdt in dat een persoon kan redeneren en oordelen of bepaald gedrag goed of slecht is. Nadruk ligt hierbij niet zozeer op het oordeel zelf, maar vooral op de rechtvaardiging van het oordeel (Spanjaard et al., 2020). Gibbs (2003) formuleert vier stadia van moreel redeneren. In stadium 1 beoordeelt een jongvolwassene gedrag als goed of slecht op basis van de straf of beloning die erop volgt. De straf of beloning wordt bepaald door mensen met meer 'macht', zoals ouders, leerkrachten of andere autoriteiten. In stadium 2 bepaalt de jongvolwassene wat goed of fout gedrag is op basis van een gecalculeerde weging van het eigenbelang. Vanaf stadium 3 wordt meer 'volwassen' geredeneerd. In dit stadium staat de interpersoonlijke wederkerigheid centraal zoals de relatie met anderen, voor elkaar zorgen en wederzijds respect. In stadium 4 voeren complexere sociale systemen de boventoon: regels worden geaccepteerd als ze bijdragen aan een goede en rechtvaardige samenleving.

Sommige mensen maken denkfouten bij het redeneren en oordelen over gedrag. Denkfouten zijn redenen die mensen geven om eigen gedrag te rechtvaardigen, de gevolgen van het gedrag te verzachten en/of de verantwoordelijkheid en schuld buiten zichzelf te leggen (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Richt zich vooral op de goedkeuring van de eigen directe omgeving
- Is gericht op eigengewin.
- Laat zich onvoldoende leiden door waarden, normen en afspraken uit de samenleving en regelgeving vanuit de wet.
- Maakt veel denkfouten: egocentrisch denken, goedpraten, anderen de schuld geven en/of uitgaan van het ergste.

Toelichting

- Wanneer de fasen van moreel redeneren volgens Gibbs worden toegepast, kan worden gesteld dat er sprake is van een leeftijdsadequate ontwikkeling zodra minimaal stadium 3 van het moreel redeneren is bereikt (Gibbs et al., 2019).
- Bij egocentrisch denken plaatst iemand zijn eigen behoeften, wensen of belangen centraal, zonder rekening te houden met anderen. → “Waarom zou ik me aan de regels houden, als deze mij tegenwerken?”
- Bij goedpraten probeert iemand zijn gedrag te rechtvaardigen of minder erg te laten lijken door het te bagatelliseren of excuses aan te voeren. Het doel is om de morele ernst van het gedrag te verlagen, zodat het makkelijker is om ermee te leven of het te herhalen. → “Ik heb het gestolen, maar de winkel verdient toch genoeg.”
- Bij het anderen de schuld geven schuift een persoon de verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag af op anderen. Het idee is dat het gedrag een logisch of onvermijdelijk gevolg was van wat een ander deed, waardoor de persoon zichzelf vrijpleit van schuld. → “Het is zijn eigen schuld, hij begon ermee.”
- Wanneer een persoon uitgaat van het ergste, gaat iemand automatisch uit van negatieve bedoelingen van anderen of van een dreigende situatie, vaak zonder dat daar objectief bewijs voor is. Dit kan leiden tot overdreven of agressieve reacties als een manier om zichzelf te beschermen tegen een (vermeende) dreiging. → “Als ik nu niet ga vechten of voor mijzelf opkom, zullen ze denken dat ik zwak ben.”

Voorbeeldvragen

- Hoe bepaal je in een situatie wat juist en onjuist is?
- Als je iets doet dat volgens de wet niet mag, hoe rechtvaardig je dat voor jezelf?
- In hoeverre geldt wat in de wet staat ook voor jou?
- Als je merkt dat je gedrag negatieve gevolgen heeft voor anderen, hoe reageer je dan?

Mogelijke meetinstrumenten

- Hoe Ik Denk Vragenlijst (HID; Brugman et al., 2011)

3.3.1.9 Empathie tonen

Definitie

Empathie tonen betreft het spiegelen van gevoelens die passen bij de situatie waarin de ander verkeert. Dit wordt ook wel ‘empathisch vermogen’ genoemd: het kunnen begrijpen en delen van gevoelens van anderen (Spanjaard et al., 2020). Dit kan zowel cognitief (begrijpend) als affectief (meelevend) (Elliott et al., 2011). Cognitieve empathie heeft betrekking op het kunnen begrijpen van de emoties die de ander voelt. Het gaat over het bedenken hoe een ander zich voelt. Affectieve empathie heeft betrekking op het kunnen voelen van de emoties die de ander voelt.

Wanneer geen sprake is van een adequate empathische ontwikkeling, dan is de jongvolwassene niet goed in staat het gevoel van de ander op te merken, te begrijpen en te spiegelen (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling.

- Is onvoldoende in staat het gevoel van de ander op te merken en te begrijpen.
- Heeft moeite met meeleven met de ander.

Toelichting

- Het item kan gescoord worden wanneer sprake is van of problemen met betrekking tot cognitieve empathie, affectieve empathie of een combinatie.
- *Let op het verschil met perspectief nemen:* perspectief nemen heeft betrekking op het kunnen begrijpen en inschatten van attitudes, gedachten en intenties bij anderen. Empathie tonen heeft betrekking op het kunnen begrijpen en inschatten van gevoel.

Voorbeeldvragen

- In hoeverre lukt het jou om te zien en te begrijpen hoe het met een ander gaat?
- Als je met iemand praat die verdrietig is, probeer je dan te begrijpen wat diegene precies doormaakt, ook al heb je het zelf niet meegemaakt? Wat doe je om te zorgen dat je echt begrijpt hoe de ander zich voelt?
- Wanneer je met iemand in gesprek bent die verdrietig is, hoe zorg je ervoor dat je begrijpt waarom de ander zich zo voelt?
- Als iemand zich ongemakkelijk of gekwetst voelt, hoe reageer je dan?

Mogelijke meetinstrumenten

- Interpersonal Reactivity Index (Iri; Davis, 1980)

3.3.1.10 Schuld en schaamte

Definitie

Schuld betreft het onaangename gevoel dat iemand krijgt wanneer deze denkt iets verkeerd gedaan te hebben, of iemand schade te hebben berokkend. Schuld richt zich op het gedrag en gaat over verantwoordelijkheid nemen voor je daden.

Schaamte betreft een pijnlijk gevoel dat iemand heeft wanneer deze denkt dat hij als persoon tekortschiet of afgewezen wordt. Het gevoel richt zich op de eigen persoon en kan betrekking hebben op het zelfbeeld. De jongvolwassene voelt zich bijvoorbeeld 'klein', waardeloos of machteloos en zou zich willen verbergen of ontsnappen (Spanjaard et al., 2020).

Om schuld en schaamte te kunnen ervaren, moet een jongvolwassene beschikken over zelfbewustzijn en het vermogen om te reflecteren op het eigen handelen vanuit het perspectief van een ander (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft moeite met zelfreflectie en om het eigen handelen te zien vanuit het perspectief van een ander.
- Ervaart weinig tot geen schuld- en schaamtegevoelens over eigen gedrag wanneer dit negatieve gevolgen heeft voor een ander.
- Laat weinig herstelgedrag zien.

Toelichting

- Het item kan gescoord worden wanneer er indicaties aanwezig zijn van problemen op het gebied van het ervaren van schuld of van schaamte.
- Er is sprake van een achterlopende ontwikkeling als iemand zich niet verantwoordelijk voelt voor de gevolgen van zijn gedrag en gevoelens van schuld of schaamte ontbreken.

Voorbeeldvragen

- Als je iets verkeerd doet, hoe beïnvloedt dat je gevoel over jezelf?
- Als jij je schuldig voelt, wat doe jij dan?
- Als jij je voor jezelf schaamt, wat doe jij dan?
- Kun je een situatie beschrijven waarin je iets hebt gedaan wat je later als fout beschouwde? Hoe voelde je je daarna? Probeerde je de situatie te herstellen, of zocht je juist een manier om het te verbergen?
- Als je iets gedaan hebt wat je niet had moeten doen, hoe ga je dan om met de gevolgen voor anderen? (Voel je je verantwoordelijk en probeer je te herstellen, of probeer je het gedrag uit je geheugen te wissen?)

3.3.1.11 Emotieregulatie

Definitie

Emotieregulatie verwijst naar het beïnvloeden van welke emotie je voelt, wanneer je die emotie voelt en op welke manier je de emotie ervaart en uit. Emotieregulatie dient een doel, meestal het veranderen van de intensiteit of beleving van de emotie. Dit kan door middel van verschillende strategieën, ook wel coping strategieën genoemd, zoals: focussen op de ademhaling, op een kussen slaan, met iemand praten, slapen, lezen, afleiding zoeken of wandelen.

Een jongvolwassene die moeite heeft met emotieregulatie, heeft minder controle over de eigen emoties en past vaker inadequate of disfunctionele emotieregulatiestrategieën toe (Spanjaard et al., 2020). In het geval dat er wel passende emotieregulatiestrategieën worden toegepast, is dat niet op eigen initiatief en/of niet op het juiste moment.

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft weinig controle over de uiting van emoties.
- Past vaker inadequate emotieregulatie strategieën toe. Denk bijvoorbeeld aan jezelf terugtrekken, zelfdevaluatie, opgeven, rumineren, negatief denken of anderen de schuld geven.

Toelichting

- Jongvolwassenen die devalueren, denken dat het enkel hun probleem is en leggen de fout bij zichzelf neer. “Ik ben niet goed genoeg.”
- Rumineren heeft betrekking op het herhaaldelijk langdurig erover denken en piekeren. “Wat als ...?”
- Als er sprake is van een gebrekkige boosheidsregulatie, zal een jongvolwassene zijn boosheid vaker verbaal of fysiek agressief uiten naar anderen of objecten.

Voorbeeldvragen

- Hoe merk je op dat je een sterke emotie ervaart, zoals boosheid of verdriet? Wat voor signalen herken je?
- Kun je een moment herinneren waarin je jezelf ervan weerhield om boos of gefrustreerd te reageren, omdat je wist dat dit de situatie niet zou verbeteren? Wat deed je in plaats daarvan om je emoties anders te ervaren of uit te drukken?
- Hoe reguleer jij je emoties?
- Hoe ga je om met je emoties? Wat doe je om jezelf te kalmeren?
- Heb je ooit gemerkt dat je emoties de overhand krijgen in een situatie? Hoe reflecteer je daarna op je reactie en wat zou je de volgende keer anders doen?

Mogelijke meetinstrumenten

- Feel-E (Punt, 2015).

3.3.1.12 Impulscontrole

Definitie

Impulscontrole verwijst naar de controle over verschillende impulsen. Impulscontrole heeft betrekking op het remmen van reacties en het controleren van verschillende impulsen. Jongvolwassenen met voldoende impulscontrole denken eerst na over de mogelijke gevolgen en risico's voordat zij tot een handeling overgaan (Spanjaard et al., 2020).

Het tegenovergestelde, impulsiviteit, betreft een gebrek aan zelfbeheersing of tekortkomingen in het remmen van reacties, wat leidt tot overhaast en ongepland gedrag (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Heeft weinig controle over impulsen.
- Handelt zonder na te denken.
- Kan een handeling moeilijk remmen als deze eenmaal is begonnen.

Toelichting

- *Overlap met emotieregulatie:* Impulscontrole gaat in op de non-emotionele impulscontrole. Het controleren van bijvoorbeeld woede-impulsen vallen onder emotieregulatie.
- *Overlap met planning en besluitvorming:* Impulscontrole heeft vooral te maken met het remmen van onmiddellijke en ongeplande reacties. Planning en besluitvorming richt zich op het actief plannen van stappen om een bepaald doel te bereiken.

Voorbeeldvragen

- Kun je je een moment herinneren waarop je impulsief hebt gehandeld, zonder echt na te denken over de gevolgen? Wat gebeurde er toen, en hoe voelde je je achteraf?
- Hoe ga je om met situaties waarin je voelt dat je iets wilt doen, maar weet dat het misschien geen goede keuze is? Kun je een voorbeeld geven van zo'n situatie?
- Als je in een situatie zit waarin je snel moet reageren (bijvoorbeeld in een discussie of conflict), hoe zorg je ervoor dat je niet impulsief handelt?

Mogelijke meetinstrumenten

- Neo Personality Inventory- Revised (NEO-PI-R; Hoekstra & De Fruyt, 2014)

3.3.1.13 Controle over sensatiezoeken

Definitie

Sensatiezoekend gedrag verwijst naar het opzoeken van nieuwe, spannende ervaringen die mogelijk risico's met zich meebrengen. Onderzoek laat zien dat impulsiviteit en sensatiezoekend gedrag aan elkaar gecorreleerd zijn, maar een verschillend ontwikkelingstraject kennen. Sensatiezoekend gedrag is niet altijd impulsief. Bungeejumpen levert een gevoel van sensatie op, maar er is van tevoren over nagedacht en een kaartje gekocht (Spanjaard et al., 2020).

Indicaties van een achterlopende ontwikkeling

- Is geneigd sensatiezoekend gedrag te vertonen waar risico's aan verbonden zijn.
- Denkt minder na over de gevolgen en risico's alvorens gedrag te tonen.

Toelichting

- Het item wordt gescoord wanneer een jongvolwassene veel sensatiezoekend gedrag vertoont en daardoor in de problemen komt. Denk bijvoorbeeld aan crimineel gedrag als gevolg van het opzoek zijn naar spanning en sensatie, vuurwerkmisbruik, drugsmisbruik en het vooraan staan bij een alarmsituatie.

Voorbeeldvragen

- Hoe belangrijk is voor jou het opzoeken van spanning en sensatie? Wat doe je om dit te vinden? Wat doe je om tijdig te stoppen, zodat je niet in de problemen komt?
- Welke rol spelen alcohol, softdrugs en harddrugs in jouw leven? Bij het gebruik van deze middelen: Hoe vaak en hoe veel gebruik je dan? Welke invloed heeft dat op jou?

Mogelijke meetinstrumenten

- Spanningsbehoefte lijst (SBL; Feij & Van Zuilen, 1984)
- Neo Personality Inventory- Revised (NEO-PI-R; Hoekstra & De Fruyt, 2014)
- Temperament en Karakter Vragenlijst (TCI/VTCl; Duijsens et al., 2000)

3.3.2 Items Verdiepend onderzoek:

Kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische setting

1. Interpersoonlijk functioneren
2. Ingangen voor gedragsverandering binnen het jeugdstrafrecht
3. Doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid
4. Negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI

3.3.2.1 Interpersoonlijk functioneren

Definitie

Interpersoonlijk functioneren heeft betrekking op het openstaan voor begeleiding van volwassenen. Bijvoorbeeld door ondersteuning en beïnvloeding door ouders/verzorgers of andere volwassenen in de relationele kring of professionals. Daarnaast kan het betrekking hebben op behandelmotivatie: het openstaan en mee willen werken aan een traject met een professional, gericht op verandering (Lenkens et al., 2023).

Interpersoonlijk functioneren is een dynamisch construct en is afhankelijk van de situatie waarin iemand zich bevindt. Externe factoren als juridische druk, behandelfactoren als motivatie en individuele factoren als de ontwikkelfase of persoonlijkheid kunnen van invloed zijn op de mate waarin een jongvolwassene openstaat voor begeleiding of behandeling (Lenkens et al., 2023).

Indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

- Staat open voor instructie.
- Laat zich corrigeren en bijsturen.
- Laat zich aanspreken op zijn gedrag.
- Staat open voor de ideeën en mening van de ander.
- Staat open voor sociale, emotionele of praktische ondersteuning of beïnvloeding door ouders/verzorgers of andere volwassenen binnen de relationele kring en is in staat deze te ontvangen.

Toelichting

- Houd rekening met de ontwikkelfase waarin de jongvolwassene zich bevindt. Tijdens de adolescentie verandert het interpersoonlijk functioneren. Adolescenten houden zich bezig met identiteitsvorming en zijn op zoek naar autonomie. Aandacht verschuift van familiale relaties naar vriendschappelijke en romantische relaties (Lam et al., 2014). Tijdens de fase van *'emerging adulthood'* verliezen jongvolwassenen de ondersteuning en structuren die worden geboden door scholen, gezinnen en hulpverleningsorganisaties (Wood et al., 2017).
- Interpersoonlijk functioneren is een dynamisch construct. Bij het scoren van dit item is het belangrijk te beoordelen of er aanknopingspunten zijn voor een houding van de jongvolwassene om zich te laten begeleiden.

Voorbeeldvragen

- Wanneer iemand je een aanwijzing of advies geeft, hoe reageer je dan meestal? Als je feedback krijgt die je niet begrijpt, hoe reageer je dan?
- Hoe voel je je over het ontvangen van instructies van iemand die een autoriteit over je heeft (zoals een leidinggevende of docent)? (Voel je je gemakkelijk om te luisteren, of vind je het lastig om te accepteren wat zij zeggen?)
- Hoe ervaar je het contact met een leidinggevende, mentor of wijkagent in algemene zin?
- In hoeverre lukt het jou om te accepteren dat er organisaties of mensen zijn die boven jou staan? Denk bijvoorbeeld aan leerkrachten, sporttrainers of politie.

3.3.2.2 Ingangen voor gedragsverandering binnen het jeugdstrafrecht

Definitie

Sancties en maatregelen die opgelegd kunnen worden vanuit het jeugdstrafrecht hebben een pedagogisch karakter en een accent van heropvoeding. Ze zijn meer gericht op het ondersteunen van jongvolwassenen in hun ontwikkeling dan sancties en maatregelen binnen het volwassenstrafrecht. Overzicht van erkende justitiële jeugdinterventies zijn opgenomen in de databank Effectieve jeugdinterventies (Nederlands Jeugdinstituut, 2025).

Intramurale sancties en maatregelen: In een JJI wordt meer nadruk gelegd op het bieden van begeleiding en hulp, zoals trainingen en onderwijs. Doorgaans wordt vaker gebruikgemaakt van een groepsgerichte aanpak, waarin jongeren de mogelijkheid krijgen zich te ontwikkelen binnen een gestructureerde sociale omgeving. Behandelprogramma's zijn gericht op specifieke ontwikkelingsbehoeften richting volwassenheid. In een PI ligt de nadruk meer op uitvoering van de straf, er wordt minder gefocust op ontwikkelingsbehoeften en er zijn minder programma's voor rehabilitatie.

Extramurale sancties en maatregelen: Maatregelen uit het jeugdstrafrecht betrekken vaak het systeem van de jongvolwassene. Denk bijvoorbeeld aan gezinsgerichte interventies of speciale bijeenkomsten voor naasten bij toepassing van een interventie. Binnen het jeugdstrafrecht kan de jongvolwassene begeleid worden door de jeugdreclassering, waarbij de focus ligt op herstel en het begeleiden van de jongvolwassene naar een positieve toekomst. Daarentegen richt de volwassenreclassering zich meer op risicobeheersing, zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid.

Indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

- Kan profiteren van een sanctie of maatregel met een pedagogisch karakter.
- Wanneer in een pedagogische context geplaatst, zijn er nog mogelijkheden tot gedragsverandering.

Toelichting

- Een “aanwijzing voor het kunnen profiteren van een maatregel vanuit een pedagogische context” moet gescoord worden als de jongvolwassene gebaat is bij toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht. Onafhankelijk of eenzelfde maatregel of interventie geadviseerd kan worden in het volwassenstrafrecht.
- Specifieke kenmerken van een pedagogisch aspect bij intramurale sancties betreft *groepsgerichte hulpverlening*. Het item kan gescoord worden wanneer de jongvolwassene gebaat is bij een leefklimaat waarin ondersteuning wordt geboden bij het wonen met leeftijdsgenoten in groepsverband. De jongvolwassene heeft behoefte aan mogelijkheden voor interactie met leeftijdsgenoten en het oefenen van sociale interactievaardigheden.
- Specifieke kenmerken van een pedagogisch aspect bij extramurale sancties betreft *gezinsgerichte hulpverlening of praktische en outreachende ondersteuning*

Voorbeeldvragen

- Zou je het prettig vinden als een hulpverlener je benadert om samen doelen te stellen, of wil je liever zelf bepalen wanneer je hulp ontvangt?
- Wat vind je van het idee om persoonlijke doelen te bereiken in een groep met mensen met vergelijkbare ervaringen?
- Zou het helpen als een hulpverlener met je familie werkt om je situatie te verbeteren, of zou je je dan minder comfortabel voelen?

3.3.2.3 Moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid

Definitie

Een individu wordt in verschillende levensfasen geconfronteerd met verschillende verwachtingen en eisen vanuit de omgeving. Deze ‘ontwikkelingstaken’ kunnen gezien worden als thema’s die karakteristiek zijn voor een specifieke levensfase binnen een bepaalde cultuur en die bepaalde vaardigheden vragen (Spanjaard & Slot, 2015). Ontwikkelingstaken richten zich onder andere op maatschappelijke verwachtingen, identiteit en autonomie (Spanjaard et al. 2020). Wanneer het de jongvolwassene niet lukt om de ontwikkelingstaken te volbrengen en hierbij ondersteuning nodig heeft, kan men spreken van moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid.

Indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

- Heeft problemen op het gebied van scholing, de jongvolwassene heeft bijvoorbeeld geen startkwalificatie. Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger);
Óf
Heeft problemen op het gebied van werk. De jongvolwassene heeft geen werk of moeite om werk te behouden.
- Heeft moeite met het vormen van een eigen identiteit en (bepaalde mate van) autonomie. De jongvolwassene weet nog niet goed wie hij is, wat hij wil. Heeft moeite met het zelfstandig uitvoeren van beslissingen die aansluiten bij wie hij is en wat hij wil.

Toelichting

- Wanneer de jongvolwassene inzicht heeft in zichzelf en zijn persoonlijke doelen, maar de middelen of ondersteuning mist om deze doelen op een haalbare en maatschappelijk verantwoorde manier te bereiken kan dit item gescoord worden als “ja”.

Voorbeeldvragen

- Wat doe je overdag qua opleiding en/of werk? Hoe gaat dit?
- Heb jij een startkwalificatie?
- Hoe zou je willen dat je dag eruitziet?
- Wat vind je belangrijk in je verdere toekomst? Wat zou je graag willen doen nu? En straks, als je een jaar ouder bent?

3.3.2.4 Negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI

Definitie

Bij oplegging van een intramurale maatregel of sanctie, kan gekozen worden voor plaatsing in een JJI of PI. In de JJI ligt de nadruk sterk op opvoeding, onderwijs en rehabilitatie. Jongvolwassenen worden geplaatst op een groep. Er wordt veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van jongvolwassenen op cognitief, sociaal en emotioneel gebied. Dit item richt zich op extra detentieschade bij plaatsing in de PI in plaats van in een JJI.

Indicaties van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

- Plaatsing in een volwassensetting van een PI zal een stagnerend of negatief effect hebben op de ontwikkeling. Het is belangrijk dat de jongvolwassene kan profiteren van het onderwijsaanbod en het overige aanbod in de JJI
- De jongvolwassene loopt groot risico op detentieschade. De jongvolwassene oogt erg kwetsbaar. Verwacht wordt dat de jongvolwassene moeilijk kan omgaan met de harde cultuur in de volwassen PI. Er zijn zorgen over risico op slachtofferschap van geweld of over sociale isolatie.

Toelichting

- Zowel in de JJI als PI is er kans op detentieschade. Bij het scoren van dit item is het belangrijk te focussen op extra negatieve gevolgen bij plaatsing in een PI ten opzichte van plaatsing in een JJI.

4. Het gebruik van het Wegingsinstrumentarium ASR

Het Wegingsinstrumentarium ASR maakt gebruik van gestructureerde professionele oordeelsvorming (Structured Professional Judgment). Risicobeoordelingen op basis van gestructureerde professionele oordeelsvorming zijn nauwkeuriger dan ongestructureerde professionele inschattingen (Guy et al., 2012; Hart et al., 2017; Hilterman et al., 2014) en presteren ten minste vergelijkbaar met bepaalde actuariële instrumenten (Hart et al., 2017; Heilbrun et al., 2010; Kropp et al., 1995; Singh et al., 2011). De oordeelsvorming onderscheidt zich door de combinatie van empirisch onderbouwde risicofactoren en het professioneel oordeel, wat leidt tot een gestructureerde maar flexibele beoordeling (Borum et al., 2022).

In lijn met de principes van gestructureerde professionele oordeelsvorming bij risicotaxatie, is het ook bij het formuleren van een advies over de toepassing van het adolescentenstrafrecht belangrijk om een integrale afweging te maken van objectieve gegevens én professionele interpretatie binnen de context van het individu. Hiertoe dient de beoordelaar verschillende stappen te volgen (zie figuur 1).

Figuur 1

Algemeen Overzicht van de Werkwijze bij Toepassing Wegingsinstrumentarium ASR

In de volgende paragrafen zullen de stappen verder worden toegelicht. De stappen die betrekking hebben op het *Verzamelen en Beoordelen* zijn voor alle beoordelaars hetzelfde en zullen overkoepelend besproken worden. In figuur 1 is te zien dat bij de *Weging van de items* verschillen bestaan in de stappen afhankelijk van de gebruikte wegingslijst. Vanaf hier zullen de stappen per toe te passen wegingslijst apart besproken worden.

4.1 Informatie verzamelen en scoren items

Stap 1: Informatie verzamelen

Bij gebruik van het instrumentarium dient de beoordelaar informatie te verzamelen over de jongvolwassene. Idealiter bevat de informatie ten behoeve van het advies de volgende bronnen.

- Een bestudering van het strafrechtelijk dossier, inclusief het uittreksel uit het Centraal Justitieel Documentatie register, processen-verbaal, verslagen van rechtszittingen, adviesrapportages van de Raad van de Kinderbescherming, pro Justitia-rapportages, verslaglegging vanuit detentie en reclasserings- en ontslagrapportages.
- Gesprekken met, observaties van en andere informatie over de jongvolwassene.
- Informatie van collaterale bronnen, inclusief familieleden, vrienden, leraren, mentoren en (voormalig) hulpverleners. Maar ook van ketenpartners als de Raad voor de Kinderbescherming, (Jeugd-)reclassering.
- Resultaten van psychodiagnostische tests.

Niet alle bronnen zijn altijd beschikbaar. Dat is ook niet nodig. Beoordelaars proberen alle informatie te verzamelen die redelijkerwijs noodzakelijk is om tot een advies te kunnen komen. Hierbij zoeken zij een balans tussen volledigheid en efficiëntie. Aan de ZSM-tafel wordt vooral gekeken naar het strafrechtelijk dossier, terwijl binnen een pro Justitia-rapportage alle informatiebronnen gebruikt worden.

Het is voor beoordelaars belangrijk om stil te staan bij de geloofwaardigheid van de bronnen en de juistheid van informatie. Bij het gebruik van dossierinformatie dient de beoordelaar alert te zijn op de veranderbaarheid van gedrag en situaties. Beperkte informatie uit het verleden, kan negatief effect hebben op de juistheid van de beoordeling (Padgett et al., 2005). Wanneer eigen gesprekken (formeel en informeel) worden gevoerd met de jongvolwassene, is het belangrijk dat de beoordelaar bewust is van het gedwongen kader waarin gewerkt wordt en de proceshouding van de jongvolwassene, wat mogelijk tot vertekening kan leiden.

Verder dient de beoordelaar zich bewust te zijn van de eigen normatieve overtuiging over wanneer toepassing van het jeugdstrafrecht of volwassenstrafrecht geadviseerd zou moeten worden. Een cultuur sensitieve houding aan te nemen en te reflecteren op de grenzen van de eigen kennis over de mogelijkheden in een jeugd kader en volwassen kader.

Stap 2: Beoordelen van de items

Voor elk item is, afhankelijk van de wegingslijst, een lijst opgesteld met aanwijzingen (*QuickScan* of *QuickScan 2.0*), signalen (*Screeningslijst*), of indicaties (*Verdiepend onderzoek*). De aanwijzingen, signalen of indicaties zijn voorbeelden van manieren waarop een achterlopende ontwikkeling op een bepaalde ontwikkelingsdimensie of het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context aanwezig kunnen zijn. Het zijn representatieve voorbeelden van het soort informatie waar een beoordelaar naar op zoek gaat bij het beoordelen van de individuele items.

Bij de beoordeling van de individuele items, wordt onderscheid gemaakt tussen 3 antwoordopties:

- *Ja*: Op basis van de verzamelde informatie concludeert de beoordelaar dat er minimaal één aanwijzing, signaal of indicatie aanwezig is. Wanneer er meerdere aanwijzingen, signalen of indicatoren aanwezig zijn bij een item, kan meestal worden verondersteld dat er sprake is van de aanwezigheid van het item. De beoordelaar kan een item ook met 'ja' scoren wanneer er slechts één aanwijzing, signaal of indicatie aanwezig is. Dit komt voor wanneer de beoordelaar inschat dat een aanwijzing, signaal of indicatie voor de betreffende persoon heel belangrijk is.
- *Nee*: Op basis van de verzamelde informatie concludeert de beoordelaar dat er geen aanwijzing, signaal of indicatie aanwezig is.
- *Onbekend*: Er is onvoldoende informatie aanwezig om de aanwezigheid van een aanwijzing, signaal of indicatie te scoren óf de beoordelaar heeft onvoldoende zicht kunnen krijgen op het item.

Een item wordt enkel als 'nee' gescoord wanneer er duidelijke aanwijzingen zijn dat dat er geen aanwijzing, signaal of indicatie aanwezig is. Wanneer er geen duidelijke aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid of afwezigheid van een aanwijzing, signaal of indicatie, wordt het item als onbekend gescoord.

Bij het scoren van de verschillende items wordt aangeraden om zowel het bewijs vóór als het bewijs tegen de aanwezigheid van een aanwijzing, signaal of indicatie te documenteren. Dit kan bijdragen aan een evenwichtig inzicht en de verantwoording van de advisering of het besluit in de uiteindelijk verslaglegging en de mondelinge communicatie.

Andere overwegingen

Naast de items is er open ruimte waar de beoordelaars andere overwegingen kwijt kunnen ter advisering of besluitvorming over de toepassing van het adolescentenstrafrecht. Dit geeft de gebruiker de gelegenheid om argumenten in te brengen die de uitkomst van de toegepaste

wegingslijst kunnen aanscherpen of juist in tegenspraak zijn. Op deze manier blijft de motivering van de beoordelaar inzichtelijk en transparant. Bij het noteren van andere overwegingen dient de beoordelaar te beschrijven op welke manier deze overweging een rol speelt bij de advisering of de besluitvorming. Andere overwegingen kunnen betrekking hebben op:

- Beleidsoverwegingen: bijvoorbeeld afspraken die binnen en tussen ketenpartners zijn gemaakt.
- Praktische overwegingen: zoals financiële stromen, de snelheid waarmee de jongvolwassene een bepaalde behandeling kan ontvangen of geplaatst kan worden in een bepaalde setting.
- Professionele overwegingen: andere overwegingen die volgens de beoordelaar van belang zijn bij de advisering of de besluitvorming over de toepassing van het ASR.

Verder kunnen gedragsdeskundigen bij andere overwegingen aandacht besteden aan de eventuele invloed van psychische stoornissen op de aanwezigheid van een of meerdere signalen of indicaties. De ontwikkelingsdimensies zijn gericht op gedragingen of symptomen. Deze gedragingen of symptomen kunnen in bepaalde combinaties ook kenmerken vormen van psychische stoornissen (Spanjaard et al., 2020). Gedragsdeskundigen kunnen bij andere overwegingen beschrijven hoe de aanwezigheid van een (eventuele) psychische stoornis zich verhoudt tot de aanwezigheid van de signalen of indicaties van een achterlopende ontwikkeling.

Reclasseringswerkers kunnen vanuit hun professionaliteit niet beschrijven in hoeverre een de aanwezigheid van een gediagnosticeerde psychische stoornis zich verhoudt tot de aanwezigheid van signalen van een achterlopende ontwikkeling. Zij kunnen bij andere overwegingen noteren dat er sprake is van een psychische stoornis, maar dat zij vanuit hun expertise niet kunnen beschrijven op welke manier zich dit verhoudt tot de aanwezigheid van de signalen van een achterlopende ontwikkeling. Wanneer het voor de besluitvorming van het ASR noodzakelijk is dat de ontwikkeling op een diepgaande manier wordt beschreven, dient een pro Justitia-rapportage aangevraagd te worden.

Tijdsperiode

Bij het invullen van de items van het Wegingsinstrumentarium ASR beoordeelt de beoordelaar of er *ten tijde van* het ten laste gelegde feit aanwijzingen, signalen of indicaties waren van een achterlopende ontwikkeling. Wanneer hierin sinds het ten laste gelegde relevante veranderingen zijn opgetreden, dan kan de beoordelaar dit opnemen onder de andere overwegingen. Daarbij licht de beoordelaar toe wat deze veranderingen betekenen voor het advies of besluit.

Bij het bepalen of er aanwijzingen, signalen of indicaties zijn van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context, wordt gekeken wat de verdachte in het kader van gedragsverandering *op dit moment* nodig heeft om recidive te voorkomen.

Gebruik van de QuickScan 2.0 door rechters wanneer er in dezelfde strafzaak een reclasseringsadvies en/of pro Justitia rapport is opgesteld

Bij de aanwezigheid van een reclasseringsadvies en/of pro Justitia rapport, worden deze adviezen als leidend gezien. Bij het opstellen van een reclasseringsadvies en/of pro Justitia rapport worden verschillende factoren uitgebreider beoordeeld, waardoor toepassing van de QuickScan 2.0 niet nodig is. Immers, de QuickScan 2.0 is in vergelijking met het instrument dat de reclasseringswerker of pro Justitia rapporteur gebruikt korter en eenvoudiger. Wanneer er geen reclasseringsadvies en/of pro Justitia-rapport beschikbaar is, kan de QuickScan 2.0 gebruikt worden. De rechter kan er dan voor kiezen de QuickScan 2.0 alvast ter voorbereiding in te vullen en deze naar aanleiding van het gesprek met de verdachte verder in te vullen, of de QuickScan 2.0 na de zitting volledig in te vullen.

4.2 Weging items en eindoordeel

In de volgende paragrafen wordt voor iedere wegingslijst ingegaan op de weging van de verschillende items en andere overwegingen. Bij het wegen van de items volgt de beoordelaar de verschillende stappen die leiden tot een 'integratieve beschrijving' en het eindoordeel. Afhankelijk van de gebruikte wegingslijst dient de beoordelaar zowel de integratieve beschrijvingen en motiveringen die leiden tot het eindoordeel, als het eindoordeel op te nemen in een schriftelijke of mondelinge rapportage.

4.2.1 QuickScan

Stap 3: Beslisboom volgen

Om in het beginstadium van het strafproces de rechtsgelijkheid te borgen is een beslisboom ontwikkeld. Deze leidt de beoordelaar naar het eindoordeel. De aanwezigheid van één item is voldoende aanleiding om een reclasseringsadvies aan te vragen waarin expliciet de vraag over de toepassing van het ASR wordt opgenomen.

Stap 4: Eindoordeel

De beslisboom leidt de beoordelaar naar het eindoordeel. Wanneer de Officier van Justitie afwijkt van het oordeel dat uit de beslisboom naar voren komt, dient deze dit met redenen te beschrijven. Voor toepassing aan de ZSM-tafel betekent dit dat de reclasseringswerker de ingevulde QuickScan moet opnemen in de communicatie richting het OM.

4.2.2 QuickScan 2.0

Stap 3: Motivering

De beoordelaar geeft een samenvattend en onderbouwd advies over de meest passende beslissing (3RO, NIFP), of beschrijft hoe tot het besluit is gekomen (ZM). Deze motivering is gebaseerd op de gescoorde items en andere relevante overwegingen.

- Rechter-commissarissen geven een samenvatting van de relevante bevindingen en motiveren hun besluit over de plaatsing van de jongvolwassene en/of de voorsortering van het jeugd- of volwassenstrafrecht.
- Rechters geven een samenvatting van de relevante bevindingen en motiveren hun besluit over het aanhouden van de zaak, of over de toepassing van het jeugd- of volwassenstrafrecht.
- Reclasseringswerkers en pro Justitia rapporteurs geven een samenvatting van de relevante bevindingen. Vervolgens geven zij een onderbouwd advies over de plaatsing van de jongvolwassene en/of de voorsortering van het jeugd- of volwassenstrafrecht.

Stap 4: Eindoordeel

Aan de beoordelaar wordt gevraagd de conclusie te noteren.

4.2.3 Screeningslijst en Verdiepend onderzoek

Stap 3: Relevantie bepalen

In deze stap wordt gekeken welke scores het belangrijkst zijn voor de advisering over de toepassing van het adolescentenstrafrecht. Dit gebeurt met het oog op het voorkomen van recidive. Relevantie verwijst naar de mate waarin een ontwikkelingsdimensie verdere ontwikkeling vereist om toekomstige strafbare feiten te voorkomen. Met betrekking tot de dimensies van het kunnen profiteren van een pedagogische context kunnen zowel items waarop “ja” of “nee” gescoord is, aangemerkt worden als relevant. Bijvoorbeeld wanneer de beoordelaar veel of juist weinig mogelijkheden ziet om te kunnen profiteren van een pedagogische context.

Stap 4: Beschrijving van de relevante items en andere overwegingen

Op het codeerblad staan drie open vragen waarbij aan de beoordelaar gevraagd wordt een integratieve beschrijving te geven waarbij de signalen of indicaties van de verschillende dimensies met elkaar in verband wordt gebracht. De drie vragen gaan in op:

- Signalen of indicaties van een achterlopende ontwikkeling: Op welke ontwikkelingsdimensies zijn problemen en op welke dimensies kan en zou de jongvolwassene zich verder moeten ontwikkelen? De beoordelaar kan hierbij verwijzen naar zowel de ontwikkelingscategorieën als de ontwikkelingsdimensies.
- Signalen of indicaties van het kunnen profiteren van een pedagogische context: In hoeverre kan de jongvolwassene zich op genoemde punten verder ontwikkelen in een pedagogische context?
- Andere overwegingen: Zijn er andere overwegingen die een rol spelen bij de advisering over de toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht of vanuit het volwassenstrafrecht?

Wanneer de beoordelaar verschillende items als ‘onbekend’ scoort, kan nog steeds een integratieve beschrijving van de relevantie items gegeven worden. Wanneer de beoordelaar vanuit diens professionele inzicht ervan overtuigd is onvoldoende betrouwbaar zicht te hebben gekregen in de items en of er signalen/indicaties aanwezig zijn van een achterlopende ontwikkeling, dient de beoordelaar dit te beschrijven en vanuit andere overwegingen tot een advies komen.

Stap 5: Motivering

De beoordelaar geeft een samenvattend en onderbouwd advies over de toepassing van het jeugdstrafrecht of volwassenstrafrecht. Dit advies wordt geformuleerd op basis van de professionele expertise van de beoordelaar. Deze is gebaseerd op de gescoorde items en andere relevante overwegingen die vanuit de professionele overtuiging door de beoordelaar als cruciaal worden beschouwd in een specifiek geval.

Stap 6: Eindoordeel

Bij het uiteindelijke eindoordeel kan de reclasseringswerker toepassing van het jeugdstrafrecht of toepassing van het volwassenstrafrecht adviseren. Wanneer onvoldoende betrouwbare informatie beschikbaar is, kan de beoordelaar zich onthouden van een advies.

5. Referenties

- American Psychiatric Association (APA) (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5)*. American Psychiatric Pub.
- Barendregt, C. S., Beerhuizen, M. G. C. J., & Van der Laan, A. M. (2018). *De toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen in de praktijk. Een procesevaluatie van het adolescentenstrafrecht*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Berends, I. E., Eenshuistra, R. E., Campbell, E. E. (2016). *TVA-74: Vragenlijst Taken en Vaardigheden van Adolescenten – verkorte versie. Handleiding*. Duivendrecht PI Research.
- Brugman, D., Nas, C. N., Van der Velden, F., Barriga, A. Q., Gibbs, J. C., Potter, G. B., & Liau, A. K. (2011). Hoe Ik Denk Vragenlijst (HID). Boom test uitgevers.
- Borum, R., Scalora, M., Otto, R., Schneider, K., Kennedy, K., VanBerschot, J., Mix, E., & Jaros, S. (2022). *Structured Professional Judgment (SPJ) tools: A reference guide for Counter-Insider Threat (C-InT) hubs*. Defense Personnel and Security Research Center (PERSEREC).
- Cauffman, E., & Steinberg, L. (2000). (Im)maturity of judgment in adolescence: Why adolescents may be less culpable than adults. *Behavioral Sciences & the Law*, 18(6), 741-760.
- Crone, E. (2019). Hersenontwikkeling in de adolescentie. In W. Slot & M. Van Aken (Red.), *Psychologie van de adolescentie* (pp. 79-91). ThiemeMeulenhoff.
- Davis, M. H. (1980). A multidimensional approach to individual differences in empathy. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 10, 85.
- De Jonge, D., Beijer-Holtman, M. D. Beijer-Holtman., & Kempes, M. (2025). *Herziend Wegingsinstrumentarium ASR. Ontwikkeling van een instrumentarium ter ondersteuning van de advisering of besluitvorming toepassing adolescentenstrafrecht*. Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie.
- Diamond, A. (2013). Executive functions. *Annual review of psychology*, 64(1), 135-168. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143750>.
- Duijsens, I. J., & Spinhoven, P. (2000). *TCI, Handleiding van de Nederlandse Temperament en Karakter Vragenlijst, inclusief de VTCI*. DATEC.
- Elliott, R., Bohart, A. C., Watson, J. C., & Greenberg, L. S. (2011). Empathy. *Psychotherapy*, 48(1), 43-49. <https://doi.org/10.1037/a0022187>.
- Engel, G. L. (1977). The need for a new medical model: a challenge for biomedicine. *Science*, 196(4286), 129-136. <https://doi.org/10.1126/science.847460>.
- Fassaert, T., Lauriks, S., Van de Weerd, S., Theunissen, J., Kikkert, M., Dekker, J., ... & De Wit, M. (2014). Psychometric properties of the Dutch version of the self-sufficiency matrix (SSM-D). *Community mental health journal*, 50(5), 583-590. <https://doi.org/10.1007/s10597-013-9683-6>.
- Feij, J. A., & Van Zuilen, R. W. (1984). SBL spanningsbehoeftelijst. Swets & Zeitlinger.

- Gibbs, J. C. (2003). *Moral development and reality. Beyond the theories of Kohlberg and Hoffman, and Haidt*. Oxford University Press.
- Grant, D., Berg, E., & Schretlen, D. (1948). *Wisconsin Card Sorting Test*. Hogrefe.
- Guy, L. S., Packer, I. K., & Warnken, W. (2012). Assessing risk of violence using structured professional judgment guidelines. *Journal of Forensic Psychology Practice, 12*(3), 270–283. <https://doi.org/10.1080/15228932.2012.674471>
- Hart, S. D., Douglas, K. S., & Guy, L. S. (2017). The structured professional judgement approach to violence risk assessment: Origins, nature, and advances. In D. P. Boer, A. R. Beech, T. Ward, L. A. Craig, M. Rettenberger, L. E. Marshall, & W. L. Marshall (Eds.), *The Wiley handbook on the theories, assessment, and treatment of sexual offending* (pp. 643–666). Wiley Blackwell.
- Heilbrun, K., Yasuhara, K., & Shah, S. (2010). Violence risk assessment tools: Overview and critical analysis. In R. K. Otto & K. S. Douglas (Eds.), *Handbook of violence risk assessment* (pp. 1–17). Routledge/Taylor & Francis.
- Hilterman, E. L., Nicholls, T. L., & van Nieuwenhuizen, C. (2014). Predictive validity of risk assessments in juvenile offenders: Comparing the SAVRY, PCL: YV, and YLS/CMI with unstructured clinical assessments. *Assessment, 21*(3), 324–339. <https://doi.org/10.1177/1073191113498113>.
- Hoekstra, H., & De Fruyt, F. (2014). *NEO-PI-3 en NEO-FFI-3. Persoonlijkheidsvragenlijsten. Handleiding*. Hogrefe.
- Jonker, F., Didden, R., Goedhard, L., Korzilius, H., & Nijman, H. (2021). The ADaptive Ability Performance Test (ADAPT): A new instrument for measuring adaptive skills in people with intellectual disabilities and borderline intellectual functioning. *Journal of applied research in intellectual disabilities, 34*(4), 1156–1165. <https://doi.org/10.1111/jar.12876>.
- Kamerstukken II (2012-2013). *Vergaderjaar 2012-2013, 33 498, nr. 3: Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met de invoering van een adolescentenstrafrecht. Memorie van toelichting*. Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- Kaufman, A. S., & Kaufman, N. L. (1994). *Kaufman Short Neuropsychological Assessment Procedure (K-SNAP)*. Pearson.
- Kropp, P. R., Hart, S., Webster, C., & Eaves, D. (1995). *Manual for the Spousal Assault Risk Assessment Guide* (2nd ed.). The British Columbia Institute Against Family Violence.
- Lam, C. B., Mchale, S. M., & Crouter, A. C. (2014). Time with peers from middle childhood to late adolescence: Developmental course and adjustment correlates. *Child Development, 85*(4), 1677–1693. <https://doi.org/10.1111/cdev.12235>.
- Landelijk Kenniscentrum LVB. (2024). *Signalenkaart herkennen van mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB)*. Signalenkaart LVB - Landelijk Kenniscentrum LVB.
- Lenkens, M., Hooft, S. T., & Nagelhout, G. (2023). *Behandelmotivatie in de forensische jeugdzorg*. Kwaliteit forensische zorg jeugd. Geraadpleegd op 5 september 2025 van

- <https://kfzjeugd.nl/projecten/literatuurstudie-> naar-werkzame-elementen-van-behandel-motivatie-bij-jongeren-in- de-forensische-jeugdhulp.
- Luteijn, F., & Barelds, D. P. H. (2004). *Handleiding Groninger Intelligentie Test 2*. Harcourt Test Publishers.
- Monahan, K., Steinberg, L., & Piquero, A. R. (2015). Juvenile justice policy and practice: A developmental perspective. *Crime and justice*, 44(1), 577-619. <https://doi.org/10.1086/681553>.
- Nederlands Jeugdinstuut. (2025). *Databank Effectieve jeugdinterventies*. Geraadpleegd op 20 oktober 2025, van <https://www.nji.nl/databanken/interventies>.
- Padgett, R., Webster, C. D., & Robb, M. K. (2005). Unavailable essential archival data: A major limitation in the conduct of clinical practice and research in violence risk assessment. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 50(14), 937-940. <https://doi.org/10.1177/070674370505001408>.
- Punt, D. (2015). *FEEL-E: Vragenlijst over emotieregulatie bij volwassenen handleiding*. Hogrefe.
- Resing, W., & Drenth, P. (2007). *Intelligentie*. Uitgeverij Nieuwezijds.
- Schalkwijk, F. (2022). *Morele ontwikkeling en jeugddelinquentie: De mythe van de gewetenloze jongere ontrafeld*. Boom.
- Schalkwijk, F., Stams, G. J., Stegge, H., Dekker, J., & Peen, J. (2016). The conscience as a regulatory function: Empathy, shame, pride, guilt, and moral orientation in delinquent adolescents. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 60(6), 675-693. <https://doi.org/10.1177/0306624X14561830>.
- Scholte, R. (2019). De rol van leeftijdgenoten. In W. Slot, & M. van Aken (Red.), *Psychologie van de adolescentie* (pp 249-269). ThiemeMeulenhoff.
- Scholte, E., & Noens, I. (2011). *BRIEF-A. Vragenlijst over executieve functies bij volwassenen*. Hogrefe Uitgevers.
- Singh, J. P., Grann, M., & Fazel, S. (2011). A comparative study of violence risk assessment tools: A systematic review and meta-regression analysis of 68 studies involving 25,980 participants. *Clinical Psychology Review*, 31, 499-513.
- Slot, W., Van Aken, M., & Crone, E. (2025). *Psychologie van de adolescentie*. ThiemeMeulenhoff.
- Steinberg, L., & Monahan, K. C. (2007). Age differences in resistance to peer influence. *Developmental psychology*, 43(6), 1531-1543. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.6.1531>.
- Steinberg, L. (2008). A social neuroscience perspective on adolescent risk-taking. *Developmental review*, 28(1), 78-106. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2007.08.002>.
- Steinberg, L., Albert, D., Cauffman, E., Banich, M., Graham, S., & Woolard, J. (2008). Age differences in sensation seeking and impulsivity as indexed by behavior and self-report: evidence for a dual systems model. *Developmental psychology*, 44(6), 1764-1778. <https://doi.org/10.1037/a0012955>.
- Steinberg, L., Icenogle, G., Shulman, E. P., Breiner, K., Chein, J., Bacchini, D., ... & Takash, H. M. (2018). Around the world, adolescence is a time of heightened sensation seeking and

- immature self-regulation. *Developmental science*, 21(2), 1-13. <https://doi.org/10.1111/desc.12532>.
- Spanjaard, H. J., Filé, L. L., Noom, M. J., & Buysse, W. H. (2020). *Achterlopende ontwikkeling. Het begrip 'onvoltooide ontwikkeling' in de toepassing van het adolescentenstrafrecht*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Steinberg, L., & Monahan, K. C. (2007). Age differences in resistance to peer influence. *Developmental psychology*, 43(6), 1531-1543. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.6.1531>.
- Tellegen, P., & Laros, J. A. (2017). *SON-R niet-verbale intelligentietest*. Hogrefe Uitgevers.
- Van den Toren, S. J., Van Grieken, A., de Kroon, M. L., Mulder, W. C., Vanneste, Y. T., & Raat, H. (2020). Young adults' self-sufficiency in daily life: the relationship with contextual factors and health indicators. *BMC psychology*, 8(1), 89. <https://doi.org/10.1186/s40359-020-00434-0>.
- Van der Laan, A. M., Zeijlmans, K., Beerthuizen, M. G. J. C., & Prop, L. J. C. (2021). *Evaluatie van het adolescentenstrafrecht*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Wechsler, D. (2012). *Wechsler Adult Intelligence Scale - Fourth Edition - Nederlandse bewerking. Technische Handleiding*. Pearson Assessment and Information BV.
- Wechsler, D., & Naglieri, J. A. (2008). *Wechsler Nonverbal Scale of Ability (WNL^{NL}) - Nederlandstalige bewerking. Afname- en Scoringshandleiding (Nederlandse bewerking van Pearson Assessment and Information)*. Pearson Assessment and Information.
- Wilson, B. A., Alderman, N., Burgess, P. W., Emslie, H., & Evans, J. J. (1996). *Behavioural Assessment of Dysexecutive Syndrome*. Thames Valley Test Company.
- Wood, D., Crapnell, T., Lau, L., Bennett, A., Lotstein, D., Ferris, M., & Kuo, A. (2017). Emerging adulthood as a critical stage in the life course. In N. Halfon, C. B. Forrest, R. M. Lerner & E. M. Faustman (Eds). *Handbook of Life Course Health Development* (pp. 123-143). Springer.

B1: Scoringsformulier QuickScan

Voorwaarden alvorens de QuickScan in te vullen: ZSM-tafel

- Aan de ZSM-tafel wordt een casus besproken van een verdachte tussen de 18 en 23 jaar.
- De professional is Officier van Justitie, reclasseringswerker of een andere professional die onder de verantwoordelijkheid van de Officier van Justitie de opdracht krijgt te adviseren over toepassing van artikel 77c. De professional heeft kennis van beschikbare jeugd- en volwassensancties, heeft ervaring met het adolescentenstrafrecht en is getraind in het afnemen van de lijst.

Voorwaarden alvorens de QuickScan in te vullen: zelfstandig door het OM

- Er is sprake van een opsporingsonderzoek uitgevoerd door het OM waarbij de verdachte een jongvolwassene betreft tussen de 18 en 23 jaar.
- De professional is Officier van Justitie of een andere professional die onder de verantwoordelijkheid van de Officier van Justitie de opdracht krijgt te adviseren over toepassing van artikel 77c. heeft kennis van beschikbare jeugd- en volwassensancties, heeft ervaring met het adolescentenstrafrecht en is getraind in het afnemen van de lijst.
- In dezelfde strafzaak is geen reclasseringsadvies aanwezig.

Opbouw wegingslijst

1. Notitie leeftijd jongvolwassene.
2. Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie (zie paragraaf 3.1).
3. Beslisboom.
4. Andere overwegingen.
5. Eindoordeel.

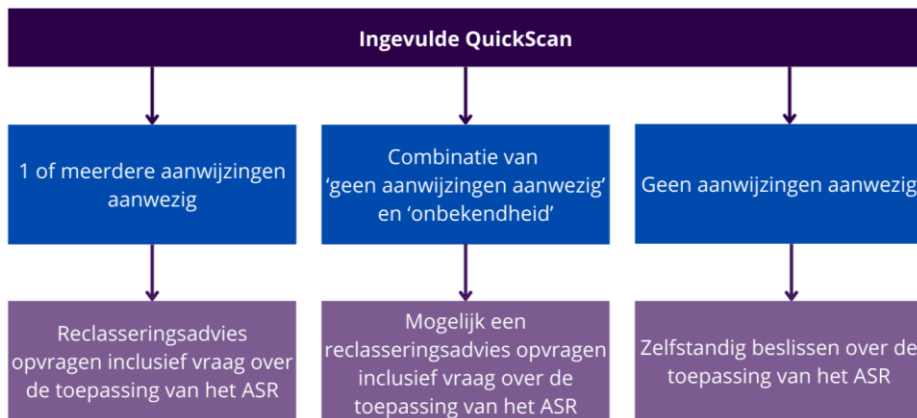
Leeftijd jongvolwassene

Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het tenlastegelegde	
Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het opstellen van het advies	

Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie

Dimensies van (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsancties	Eén of meer aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie aanwezig?		
	Ja	Nee	Onbekend
Verstandelijk functioneren			
Zelfredzaamheid			
Weerstand bieden aan de invloed van anderen			
Moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid			

Beslisboom

Andere overwegingen: Beschrijf eventuele andere overwegingen die een rol spelen bij de advisering over de toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht of vanuit het volwassenstrafrecht.

--

Eindoordeel

- Beslisboom opvolgen, reclasseringsadvies opvragen.
- Beslisboom opvolgen, zelfstandig beslissen over de toepassing van het ASR.
- Beslisboom niet opvolgen, reclasseringsadvies opvragen.
- Beslisboom niet opvolgen, zelfstandig beslissen over de toepassing van het ASR.

B2: Scoringsformulier QuickScan 2.0

3RO of NIFP bij de advisering ten behoeve van de voorgeleiding of raadkamer

Voorwaarden alvorens de QuickScan 2.0 in te vullen

- De reclasseringswerker of gedragsdeskundige heeft kennis van beschikbare jeugd- en volwassensancties, heeft ervaring met het adolescentenstrafrecht en is getraind in het afnemen van de lijst.

Opbouw wegingslijst

1. Notitie leeftijd jongvolwassene.
2. Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie (zie paragraaf 3.1).
3. Open vragen.
4. Eindoordeel.

Leeftijd jongvolwassene

Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het tenlastegelegde	
Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het opstellen van het advies	

Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie

Dimensies van (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsancties	Eén of meer aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie aanwezig?		
	Ja	Nee	Onbekend
Verstandelijk functioneren			
Zelfredzaamheid			
Weerstand bieden aan de invloed van anderen			
Moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid			
Negatieve gevolgen bij plaatsing in de PI			

Andere overwegingen: Beschrijf eventuele andere overwegingen die een rol spelen bij de advisering over de toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht of vanuit het volwassenstrafrecht.

Eind motivering: Beschrijf op basis van de QuickScan 2.0 of er aanwijzingen aanwezig zijn voor (het onderzoek doen naar) toepassing van het adolescentenstrafrecht.

Eindoordeel

- Voorsortering JSR → reclasseringsadvies aanvragen, bij voorarrest jongvolwassene in een JJI plaatsen, bij schorsing begeleiding vanuit de jeugdreclassering of volwassenreclassering.
- Voorsortering VSR → mogelijk een reclasseringsadvies aanvragen, bij voorarrest jongvolwassene in een PI plaatsen, bij schorsing begeleiding vanuit de volwassenreclassering.
- Onthouden van een advies.

B3: Scoringsformulier QuickScan 2.0

Rechter-commissaris

Voorwaarden alvorens de QuickScan 2.0 in te vullen

- De rechter-commissaris heeft kennis van beschikbare jeugd- en volwassensancties, heeft ervaring met het adolescentenstrafrecht en is getraind in het afnemen van de lijst.

Opbouw wegingslijst

1. Notitie leeftijd jongvolwassene.
2. Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie (zie paragraaf 3.1).
3. Open vragen.
4. Eindoordeel.

Leeftijd jongvolwassene

Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het tenlastegelegde	
Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het opstellen van het advies	

Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie

Dimensies van (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsancties	Eén of meer aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie aanwezig?		
	Ja	Nee	Onbekend
Verstandelijk functioneren			
Zelfredzaamheid			
Weerstand bieden aan de invloed van anderen			
Moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid			
Negatieve gevolgen bij plaatsing in de PI			

Andere overwegingen: Beschrijf eventuele andere overwegingen die een rol spelen bij de advisering over de toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht of vanuit het volwassenstrafrecht.

Eind motivering: Beschrijf op basis van de QuickScan 2.0 of er aanwijzingen aanwezig zijn voor (het onderzoek doen naar) toepassing van het adolescentenstrafrecht.

Eindoordeel

- Voorsortering JSR → reclasseringsadvies aanvragen, bij voorarrest jongvolwassene in een JJI plaatsen, bij schorsing begeleiding vanuit de jeugdreclassering of volwassenreclassering.
- Voorsortering VSR → mogelijk een reclasseringsadvies aanvragen, bij voorarrest jongvolwassene in een PI plaatsen, bij schorsing begeleiding vanuit de volwassenreclassering.

B4: Scoringsformulier QuickScan 2.0

Rechter terechtzitting

Voorwaarden alvorens de QuickScan 2.0 in te vullen

- De rechter heeft kennis van beschikbare jeugd- en volwassensancties, heeft ervaring met het adolescentenstrafrecht en is getraind in het afnemen van de lijst.

Opbouw wegingslijst

1. Notitie leeftijd jongvolwassene.
2. Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie (zie paragraaf 3.1).
3. Open vragen.
4. Eindoordeel.

Leeftijd jongvolwassene

Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het tenlastegelegde	
Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het opstellen van het advies	

Aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie

Dimensies van (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsancties	Eén of meer aanwijzingen voor (het onderzoek doen naar) toepassing van een jeugdsanctie aanwezig?		
	Ja	Nee	Onbekend
Verstandelijk functioneren			
Zelfredzaamheid			
Weerstand bieden aan de invloed van anderen			
Moeilijkheden bij doelen die passen bij de ontwikkeling richting volwassenheid			
Negatieve gevolgen bij plaatsing in de PI			

Andere overwegingen: Beschrijf eventuele andere overwegingen die een rol spelen bij de advisering over de toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht of vanuit het volwassenstrafrecht.

Eind motivering: Beschrijf op basis van de QuickScan 2.0 of er aanwijzingen aanwezig zijn voor (het onderzoek doen naar) toepassing van het adolescentenstrafrecht.

Eindoordeel

- Zaak aanhouden en reclasseringsadvies aanvragen.
- Zelfstandig een besluit maken, toepassing JSR.
- Zelfstandig een besluit maken, toepassing VSR.

B5: Scoringsformulier Screeningslijst

3RO of NIFP bij de advisering ten behoeve van de voorgeleiding of raadkamer

Voorwaarden alvorens de Screeningslijst in te vullen

- Er is sprake van een opdracht om een advies op te stellen over het nemen van een voorsortering richting toepassing van het jeugdstrafrecht of volwassenstrafrecht bij jongvolwassenen tussen de 18 en 23 jaar, of de beoordelaar krijgt de opdracht om een advies op te stellen over de plaatsing van jongvolwassenen tussen de 18 en 23 jaar.
- De professional is een reclasseringswerker of gedragsdeskundige, heeft kennis van beschikbare jeugd- en volwassensancties, heeft ervaring met het adolescentenstrafrecht en is getraind in het afnemen van de lijst.

Opbouw wegingslijst

1. Notitie leeftijd jongvolwassene.
2. Signalen van een achterlopende verstandelijke, sociale, morele of emotionele ontwikkeling (zie paragraaf 3.2.1).
3. Signalen van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context (zie paragraaf 3.2.2).
4. Open vragen.
5. Eindoordeel.

Leeftijd jongvolwassene

Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het tenlastegelegde	
Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het opstellen van het advies	

Ontwikkelingsdimensies

Dimensies van een achterlopende ontwikkeling	Signalen van een achterlopende ontwikkeling aanwezig?			Kritisch item
	Ja	Nee	Onbekend	
Cognitieve en adaptieve vaardigheden	Ja	Nee	Onbekend	
Verstandelijk functioneren				
Cognitieve flexibiliteit				
Planning en besluitvorming (gevolgen overzien)				
Sociale vaardigheden	Ja	Nee	Onbekend	
Communicatieve vaardigheden				
Weerstand bieden aan de invloed van anderen				
Relaties opbouwen en onderhouden				
Morele ontwikkeling	Ja	Nee	Onbekend	
Perspectief nemen				
Moreel redeneren (zonder denkfouten)				
Empathie tonen				
Schuld en schaamte				
Zelfcontrole	Ja	Nee	Onbekend	
Emotieregulatie				
Impulscontrole				
Controle over sensatie zoeken				

Dimensies van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

Dimensies van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context	Signalen van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context aanwezig?			Kritisch item
	Ja	Nee	Onbekend	
Interpersoonlijk functioneren				
Ingangen voor gedragsveranderingen binnen het jeugdstrafrecht				
Moeilijkheden bij doelen richting volwassenheid				
Negatieve gevolgen bij plaatsing in de PI				

Integratieve beschrijving – achterlopende ontwikkeling: Beschrijf op basis van de Screeningslijst op welke ontwikkelingscategorieën en dimensies problemen zijn en of de jongvolwassene zich op deze dimensies verder kan en zou moeten ontwikkelen.

Integratieve beschrijving - ontwikkelingsmogelijkheden: Beschrijf op basis van de Screeningslijst of de jongvolwassene zich op genoemde punten verder kan ontwikkelen in een pedagogische context.

Andere overwegingen: Beschrijf eventuele andere overwegingen die een rol spelen bij de advisering over de toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht of vanuit het volwassenstrafrecht.

Eind motivering: Beschrijf en motiveer naar aanleiding van de integratieve beschrijvingen en andere overweging tot welk advies gekomen wordt.

Eindoordeel

- Voorsortering JSR → reclasseringsadvies aanvragen, bij voorarrest jongvolwassene in een JJI plaatsen, bij schorsing begeleiding vanuit de jeugdreclassering of volwassenreclassering.
- Voorsortering VSR → mogelijk een reclasseringsadvies aanvragen, bij voorarrest jongvolwassene in een PI plaatsen, bij schorsing begeleiding vanuit de volwassenreclassering.
- Onthouden van een advies.

B6: Scoringsformulier Screeningslijst

3RO bij de terechtzitting

Voorwaarden alvorens de Screeningslijst in te vullen

- Er is sprake van een opdracht om een advies op te stellen over de toepassing van een sanctie vanuit het jeugdstrafrecht of het volwassenstrafrecht bij jongvolwassenen tussen de 18 en 23 jaar.
- De professional is een reclasseringswerker, heeft kennis van beschikbare jeugd- en volwassensancties, heeft ervaring met het adolescentenstrafrecht en is getraind in het afnemen van de lijst.

Opbouw wegingslijst

1. Notitie leeftijd jongvolwassene.
2. Signalen van een achterlopende verstandelijke, sociale, morele of emotionele ontwikkeling (zie paragraaf 3.2.1).
3. Signalen voor het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context (zie paragraaf 3.2.2).
4. Open vragen.
5. Eindoordeel.

Leeftijd jongvolwassene

Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het tenlastegelegde	
Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het opstellen van het advies	

Ontwikkelingsdimensies

Dimensies van een achterlopende ontwikkeling	Signalen van een achterlopende ontwikkeling aanwezig?			Kritisch item
	Ja	Nee	Onbekend	
Cognitieve en adaptieve vaardigheden	Ja	Nee	Onbekend	
Verstandelijk functioneren				
Cognitieve flexibiliteit				
Planning en besluitvorming (gevolgen overzien)				
Sociale vaardigheden	Ja	Nee	Onbekend	
Communicatieve vaardigheden				
Weerstand bieden aan de invloed van anderen				
Relaties opbouwen en onderhouden				
Morele ontwikkeling	Ja	Nee	Onbekend	
Perspectief nemen				
Moreel redeneren (zonder denkfouten)				
Empathie tonen				
Schuld en schaamte				
Zelfcontrole	Ja	Nee	Onbekend	
Emotieregulatie				
Impulscontrole				
Controle over sensatie zoeken				

Dimensies van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

Dimensies van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context	Signalen van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context aanwezig?			Kritisch item
	Ja	Nee	Onbekend	
Interpersoonlijk functioneren				
Ingangen voor gedragsveranderingen binnen het jeugdstrafrecht				
Moeilijkheden bij doelen richting volwassenheid				
Negatieve gevolgen bij plaatsing in de PI				

Integratieve beschrijving – achterlopende ontwikkeling: Beschrijf op basis van de Screeningslijst op welke ontwikkelingscategorieën en dimensies problemen zijn en of de jongvolwassene zich op deze dimensies verder kan en zou moeten ontwikkelen.

Integratieve beschrijving - ontwikkelingsmogelijkheden: Beschrijf op basis van de Screeningslijst of de jongvolwassene zich op genoemde punten verder kan ontwikkelen in een pedagogische context.

Andere overwegingen: Beschrijf eventuele andere overwegingen die een rol spelen bij de advisering over de toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht of vanuit het volwassenstrafrecht.

Eind motivering: Beschrijf en motiveer naar aanleiding van de integratieve beschrijvingen en andere overweging tot welk advies gekomen wordt.

Eindoordeel

- Sanctie en/of maatregel vanuit het JSR.
- Sanctie en/of maatregel vanuit het VSR.
- Onthouden van een advies.

B7: Scoringsformulier Verdiepend onderzoek

NIFP bij het opstellen van een PJ-rapportage

Voorwaarden alvorens het Verdiepend onderzoek in te vullen

- Er is sprake van een opdracht om een advies op te stellen over de toepassing van een sanctie vanuit het jeugdstrafrecht of het volwassenstrafrecht bij jongvolwassenen tussen de 18 en 23 jaar.
- De professional is gedragsdeskundige, heeft kennis van beschikbare jeugd- en volwassensancties, heeft ervaring met het adolescentenstrafrecht en is getraind in het afnemen van de lijst.

Opbouw wegingslijst

1. Notitie leeftijd jongvolwassene.
2. Indicaties van een achterlopende verstandelijke, sociale, morele of emotionele ontwikkeling (zie paragraaf 3.3.1).
3. Indicaties voor het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context (zie paragraaf 3.3.2).
4. Open vragen.
5. Eindoordeel.

Leeftijd jongvolwassene

Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het tenlastegelegde	
Leeftijd jongvolwassene ten tijde van het opstellen van het advies	

Ontwikkelingsdimensies

Dimensies van een achterlopende ontwikkeling	Indicaties van een achterlopende ontwikkeling aanwezig?			Kritisch item
	Ja	Nee	Onbekend	
Cognitieve en adaptieve vaardigheden				
Verstandelijk functioneren				
Cognitieve flexibiliteit				
Planning en besluitvorming (gevolgen overzien)				
Sociale vaardigheden	Ja	Nee	Onbekend	
Communicatieve vaardigheden				
Weerstand bieden aan de invloed van anderen				
Relaties opbouwen en onderhouden				
Morele ontwikkeling	Ja	Nee	Onbekend	
Perspectief nemen				
Moreel redeneren (zonder denkfouten)				
Empathie tonen				
Schuld en schaamte				
Zelfcontrole	Ja	Nee	Onbekend	
Emotieregulatie				
Impulscontrole				
Controle over sensatie zoeken				

Dimensies van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context

Dimensies van het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context	Indicaties voor het kunnen profiteren van een aanpak vanuit een pedagogische context aanwezig?			Kritisch item
	Ja	Nee	Onbekend	
Interpersoonlijk functioneren				
Ingangen voor gedragsveranderingen binnen het jeugdstrafrecht				
Moeilijkheden bij doelen richting volwassenheid				
Negatieve gevolgen bij plaatsing in de PI				

Integratieve beschrijving – achterlopende ontwikkeling: Beschrijf op basis van de Screeningslijst op welke ontwikkelingscategorieën en dimensies problemen zijn en of de jongvolwassene zich op deze dimensies verder kan en zou moeten ontwikkelen.

Integratieve beschrijving - ontwikkelingsmogelijkheden: Beschrijf op basis van de Screeningslijst of de jongvolwassene zich op genoemde punten verder kan ontwikkelen in een pedagogische context.

Andere overwegingen: Beschrijf eventuele andere overwegingen die een rol spelen bij de advisering over de toepassing van een sanctie en/of maatregel vanuit het jeugdstrafrecht of vanuit het volwassenstrafrecht.

Eind motivering: Beschrijf en motiveer naar aanleiding van de integratieve beschrijvingen en andere overweging tot welk advies gekomen wordt.

Eindoordeel

- Sanctie en/of maatregel vanuit het JSR.
- Sanctie en/of maatregel vanuit het VSR.
- Onthouden van een advies.